

Господарський процесуальний кодекс України

(Назва у редакції Закону
України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Кодекс введено в дію з 1 березня 1992 року
Постановою Верховної Ради України
від 6 листопада 1991 року N 1799-XII

Із змінами і доповненнями, внесеними
Законами України

від 30 червня 1993 року N 3345-XII, ВВР, 1993, N 33, ст. 347,
від 2 березня 1995 року N 82/95-ВР, ВВР, 1995, N 14, ст. 90,
від 20 лютого 1996 року N 54/96-ВР, ВВР, 1996, N 9, ст. 44,
від 13 травня 1997 року N 251/97-ВР, ОВУ, 1997, число 22, с. 3,
від 30 червня 1999 року N 784-XIV, ОВУ, 1999, N 33, ст. 1699,
від 20 квітня 2000 року N 1664-III, ОВУ, 2000, N 20, ст. 809,
від 19 жовтня 2000 року N 2056-III, ОВУ, 2000, N 46, ст. 1975,
від 21 грудня 2000 року N 2181-III, ОВУ, 2001, N 7, ст. 259,
від 18 січня 2001 року N 2249-III, ОВУ, 2001, N 8, ст. 313,
від 17 травня 2001 року N 2413-III, ОВУ, 2001, N 24, ст. 1060,
від 21 червня 2001 року N 2539-III, ОВУ, 2001 р., N 25, ст. 1148,
від 10 січня 2002 року N 2922-III, ОВУ, 2002 р., N 7, ст. 275,
від 7 березня 2002 року N 3092-III, ОВУ, 2002 р., N 13, ст. 637,
від 15 травня 2003 року N 761-IV, ОВУ, 2003 р., N 23, ст. 1020,
від 22 травня 2003 року N 850-IV, ОВУ, 2003 р., N 25, ст. 1173,
від 18 листопада 2003 року N 1255-IV, ОВУ, 2003 р., N 52, ст. 2734,
від 24 червня 2004 року N 1892-IV, ОВУ, 2004 р., N 28, ст. 1865,
від 3 березня 2005 року N 2456-IV, ОВУ, 2005 р., N 13, ст. 656,
від 23 червня 2005 року N 2705-IV, ОВУ, 2005 р., N 29, ст. 1691,
від 8 вересня 2005 року N 2875-IV, ОВУ, 2005 р., N 38, ст. 2362,
від 22 вересня 2005 року N 2900-IV, ОВУ, 2005 р., N 41, ст. 2593,
від 15 березня 2006 року N 3538-IV, ОВУ, 2006 р., N 14, ст. 961,
від 15 березня 2006 року N 3541-IV, ОВУ, 2006 р., N 15, ст. 1066,
від 1 грудня 2006 року N 424-V, ОВУ, 2007 р., N 1, ст. 1,
від 15 грудня 2006 року N 483-V, ОВУ, 2007 р., N 52, ст. 3476,
від 11 травня 2007 року N 1012-V, ОВУ, 2007 р., N 43, ст. 1704,
від 17 вересня 2008 року N 513-VI, ОВУ, 2008 р., N 78, ст. 2594,
від 5 березня 2009 року N 1076-VI, ОВУ, 2009 р., N 24, ст. 780,
від 17 листопада 2009 року N 1720-VI, ОВУ, 2009 р., N 97, ст. 3328,
від 21 січня 2010 року N 1837-VI, ОВУ, 2010 р., N 9, ст. 425,
від 11 лютого 2010 року N 1875-VI, ОВУ, 2010 р., N 16, ст. 725,
від 11 лютого 2010 року N 1876-VI, ОВУ, 2010 р., N 19, ст. 822,
від 18 лютого 2010 року N 1914-VI, ОВУ, 2010 р., N 20, ст. 845,
від 1 червня 2010 року N 2289-VI, ОВУ, 2010 р., N 49, ст. 1603
(зміни, внесені Законом України від 1 червня 2010 року N 2289-VI,
вводяться в дію з 31 липня 2010 року),
від 7 липня 2010 року N 2453-VI, ОВУ, 2010 р., N 55/1, ст. 1900
(зміни, внесені підпунктами 1, 2, 4, 11, 22, 51 та 53 підпункту 3.3 пункту 3 розділу XII
Закону України від 7 липня 2010 р. N 2453-VI щодо запровадження автоматизованої
системи документообігу в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року),
від 4 листопада 2010 року N 2677-VI, ОВУ, 2010 р., N 95, ст. 3373,

від 3 лютого 2011 року N 2980-VI, ОВУ, 2011 р., N 16, ст. 645,
від 12 травня 2011 року N 3329-VI, ОВУ, 2011 р., N 44, ст. 1767,
від 19 травня 2011 року N 3382-VI, ОВУ, 2011 р., N 46, ст. 1879,
від 31 травня 2011 року N 3445-VI, ОВУ, 2011 р., N 48, ст. 1949,
від 8 липня 2011 року N 3674-VI, ОВУ, 2011 р., N 59, ст. 2349,
від 20 жовтня 2011 року N 3932-VI, ОВУ, 2011 р., N 89, ст. 3226,
від 20 грудня 2011 року N 4176-VI, ОВУ, 2012 р., N 4, ст. 117,
від 20 грудня 2011 року N 4190-VI, ОВУ, 2012 р., N 4, ст. 119,
від 22 грудня 2011 року N 4212-VI, ОВУ, 2012 р., N 5, ст. 164,
від 23 лютого 2012 року N 4452-VI, ОВУ, 2012 р., N 22, ст. 824,
від 24 травня 2012 року N 4847-VI, ОВУ, 2012 р., N 46, ст. 1806,
від 3 липня 2012 року N 5029-VI, ОВУ, 2012 р., N 61, ст. 2471,
від 4 липня 2012 року N 5041-VI, ОВУ, 2012 р., N 62, ст. 2506,
від 5 липня 2012 року N 5076-VI, ОВУ, 2012 р., N 62, ст. 2509,
від 18 вересня 2012 року N 5288-VI, ОВУ, 2012 р., N 73, ст. 2934,
від 2 жовтня 2012 року N 5405-VI, ОВУ, 2012 р., N 85, ст. 3429,
від 6 листопада 2012 року N 5477-VI, ОВУ, 2012 р., N 91, ст. 3668

(зміни, передбачені пунктом 1 розділу I Закону України

від 6 листопада 2012 року N 5477-VI, набирають чинності одночасно з набранням чинності розділом III Закону України "Про безоплатну правову допомогу",

який набирає чинності поетапно після початку діяльності центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги),

від 6 грудня 2012 року N 5518-VI, ОВУ, 2013 р., N 1, ст. 6,

від 16 травня 2013 року N 245-VII, ОВУ, 2013 р., N 44, ст. 1570,

від 4 липня 2013 року N 406-VII, ОВУ, 2013 р., N 60, ст. 2136,

від 10 жовтня 2013 року N 642-VII, ОВУ, 2014 р., N 3, ст. 44,

від 16 січня 2014 року N 721-VII, ОВУ, 2014 р., N 8, ст. 231

(зміни, внесені Законом України від 16 січня 2014 року N 721-VII, втратили чинність у зв'язку з втратою чинності Законом України від 16 січня 2014 року N 721-VII

згідно із Законом України від 28 січня 2014 року N 732-VII),

від 23 лютого 2014 року N 767-VII, ОВУ, 2014 р., N 20, ст. 618,

від 15 квітня 2014 року N 1206-VII, ОВУ, 2014 р., N 34/1, ст. 927,

від 17 квітня 2014 року N 1226-VII, ОВУ, 2014 р., N 38, ст. 1013,

від 14 жовтня 2014 року N 1697-VII, ОВУ, 2014 р., N 87, ст. 2471

(враховуючи зміни, внесені Законом України від 21 квітня 2015 року N 335-VIII),

від 12 лютого 2015 року N 192-VIII, ОВУ, 2015 р., N 17, ст. 447,

від 22 травня 2015 року N 484-VIII, ОВУ, 2015 р., N 57, ст. 1859,

від 18 червня 2015 року N 541-VIII, ОВУ, 2015 р., N 55, ст. 1785,

від 16 липня 2015 року N 629-VIII, ОВУ, 2015 р., N 64, ст. 2106,

від 10 листопада 2015 року N 772-VIII, ОВУ, 2015 р., N 99, ст. 3385

(зміни, внесені Законом України від 10 листопада 2015 року N 772-VIII, вводяться в дію з 11 червня 2016 року),

від 26 листопада 2015 року N 835-VIII

(З 1 травня 2016 року до цього Кодексу будуть внесені зміни згідно із Законом України від 7 квітня 2015 року N 289-VIII)

(З 28 червня 2002 року цей кодекс доповнено статтею 81¹ згідно із Законом України від 21 червня 2001 року N 2539-III)

(Пункт 1 статті 14 цього кодексу визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 1 жовтня 1998 року N 13-рп/98)

(Положенням абзацу четвертого частини першої статті 2 дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 року N 3-рп/99)

(Положенню абзацу першого пункту 1 частини першої статті 12 щодо підвідомчості господарським судам справ "у спорах про визнання недійсними актів з підстав, зазначених у законодавстві" дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 2 липня 2002 року N 13-рп/2002)

Положення частини восьмої статті 81¹ цього Кодексу визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними) (згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 8 грудня 2011 року N 16-рп/2011)

Окремі положення цього Кодексу визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними) (згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 13 грудня 2011 року N 17-рп/2011)

Окремим положенням цього Кодексу дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 25 квітня 2012 року N 11-рп/2012

Положенню частини першої статті 44 дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 11 липня 2013 року N 6-рп/2013

(У тексті Кодексу слова "арбітражний", "доарбітражний" і "арбітражний процес" у всіх

відмінках замінено відповідно словами "господарський", "досудовий" і "судовий процес" у відповідних відмінках згідно із Законом України від 21 червня 2001 року N 2539-III)

(У тексті Кодексу слова "державне мито" в усіх відмінках замінено словами "судовий збір" у відповідному відмінку згідно із Законом України від 8 липня 2011 року N 3674-VI)

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Право на звернення до господарського суду

Підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі - підприємства та організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

У випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право також звертатися державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності.

Угода про відмову від права на звернення до господарського суду є недійсною.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 22.05.2003 р. N 850-IV,
від 15.12.2006 р. N 483-V)

Стаття 2. Порушення справ у господарському суді

Господарський суд порушує справи за позовними заявами:

підприємств та організацій, які звертаються до господарського суду за захистом своїх прав та охоронюваних законом інтересів;

державних та інших органів, які звертаються до господарського суду у випадках, передбачених законодавчими актами України;

прокурорів, які звертаються до господарського суду в інтересах держави;

Рахункової палати, яка звертається до господарського суду в інтересах держави в межах повноважень, що передбачені Конституцією та законами України. Прокурор, який звертається до господарського суду в інтересах держави, повинен обґрунтувати наявність підстав для здійснення представництва інтересів держави в суді, передбачених частиною третьою статті 25 Закону України "Про прокуратуру". Невиконання прокурором вимог щодо надання господарському суду обґрунтування наявності підстав для здійснення представництва інтересів держави в господарському суді має наслідком повернення поданої ним позовної заяви в порядку, встановленому статтею 63 цього Кодексу.

Прокурор, який звертається до господарського суду в інтересах держави, в позовній заяві самостійно визначає, в чому полягає порушення інтересів держави, та обґрунтовує необхідність їх захисту, а також вказує орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних відносинах. У разі відсутності такого органу або відсутності у нього повноважень щодо звернення до господарського суду прокурор зазначає про це в позовній заяві.

Господарський суд порушує справи про банкрутство за письмовою заявою будь-кого з кредиторів, боржника.

Господарський суд розглядає справи про оскарження рішень третейських судів та про видачу виконавчих документів на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України "Про третейські суди".

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 30.06.99 р. N 784-XIV,
від 18.01.2001 р. N 2249-III,

від 21.06.2001 р. N 2539-III)

(положенням абзацу четвертого частини першої статті
2 дано офіційне тлумачення Рішенням
Конституційного Суду України від 08.04.99 р. N 3-
рп/99)

(Із змінами і доповненнями,

внесеними згідно із
законами України від 03.02.2011 р. N 2980-VI,
від 18.09.2012 р. N 5288-VI,
від 14.10.2014 р. N 1697-VII,
враховуючи зміни, внесені Законом України
від 21.04.2015 р. N 335-VIII)

Стаття 2¹. Автоматизована система документообігу суду

У господарських судах функціонує автоматизована система документообігу, що забезпечує:

- 1) об'єктивний та неупереджений розподіл справ між суддями з додержанням принципів черговості та рівної кількості справ для кожного судді;
- 2) надання учасникам господарського процесу інформації про стан розгляду справ, у яких вони беруть участь;
- 3) централізоване зберігання текстів судових рішень та інших процесуальних документів;

- 4) підготовку статистичних даних;
- 5) реєстрацію вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її руху;
- 6) видачу судових рішень та наказів господарського суду на підставі наявних в автоматизованій системі документообігу даних щодо судового рішення та реєстрації заяви особи, на користь якої воно ухвалено;
- 7) передачу справ до електронного архіву.

Позовні заяви, скарги та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до господарського суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов'язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду, яка здійснюється працівниками апарату відповідного суду в день надходження документів. До автоматизованої системи документообігу суду в обов'язковому порядку вносяться: дата надходження документів, інформація про предмет спору та сторони по справі, прізвище працівника апарату суду, який здійснив реєстрацію, інформація про рух судових документів, дані про суддю, який розглядав справу, та інші дані, передбачені Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, що затверджується Радою суддів України за погодженням з Державною судовою адміністрацією України.

Визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних документів за принципом вірогідності, який враховує кількість справ, що перебувають у провадженні суддів, заборону брати участь у перегляді рішень для судді, який брав участь в ухваленні судового рішення, про перегляд якого порушується питання, перебування суддів у відпустці, на лікарняному, у відрядженні та закінчення терміну повноважень. Справи розподіляються з урахуванням спеціалізації суддів. Після визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи, внесення змін до реєстраційних даних щодо цієї справи, а також видалення цих даних з автоматизованої системи документообігу суду не допускається, крім випадків, установлених законом.

Доступ до автоматизованої системи документообігу суду надається суддям та працівникам апарату відповідного суду згідно з їхніми функціональними обов'язками.

Несанкціоноване втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду має наслідком відповідальність, установлену законом.

Порядок функціонування автоматизованої системи документообігу суду, в тому числі видачі судових рішень та наказів господарського суду, передачі справ до електронного архіву, зберігання текстів судових рішень, ухвал та інших процесуальних документів, надання інформації фізичним та юридичним особам, підготовки статистичних даних, визначається Положенням про автоматизовану систему документообігу суду.

(Доповнено статтею 2¹ згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо запровадження автоматизованої системи документообігу
в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року)

Стаття 3. Мова господарського судочинства

Мова господарського судочинства визначається статтею 14 Закону України "Про засади державної мовної політики".

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III;
у редакції Закону України
від 03.07.2012 р. N 5029-VI)

Стаття 4. Законодавство, яке застосовується при вирішенні господарських спорів

Господарський суд вирішує господарські спори на підставі Конституції України, цього Кодексу, інших законодавчих актів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Господарський суд не застосовує акти державних та інших органів, якщо ці акти не відповідають законодавству України.

Якщо в міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Господарський суд у випадках, передбачених законом або міжнародним договором, застосовує норми права інших держав.

Господарський суд вирішує господарські спори у сфері державних закупівель з урахуванням особливостей, визначених Законом України "Про здійснення державних закупівель".

У разі відсутності законодавства, що регулює спірні відносини за участю іноземного суб'єкта підприємницької діяльності, господарський суд може застосовувати міжнародні торгові звичаї.

Забороняється відмова у розгляді справи з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 01.12.2006 р. N 424-V,
від 21.01.2010 р. N 1837-VI,
від 01.06.2010 р. N 2289-VI,
який вводиться в дію з 31 липня 2010 року)

Стаття 4¹. Форми судового процесу

Господарські суди вирішують господарські спори у порядку позовного провадження, передбаченому цим Кодексом.

Господарські суди розглядають справи про банкрутство у порядку провадження, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

(Доповнено статтею 4¹ згідно із
Законом України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
із змінами, внесеними згідно із Законом
України від 30.06.99 р. N 784-XIV)

Стаття 4². Рівність перед законом і судом

Правосуддя у господарських судах здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом.

(Доповнено статтею 4² згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 4³. Змагальність

Судочинство у господарських судах здійснюється на засадах змагальності.

Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, обґрунтовують свої вимоги і заперечення поданими судом доказами.

Господарський суд створює сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для встановлення фактичних обставин справи і правильного застосування законодавства.

(Доповнено статтею 4³ згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 4⁴. Гласність розгляду справ

Розгляд справ у господарських судах відкритий, за винятком випадків, коли це суперечить вимогам щодо охорони державної, комерційної або банківської таємниці, або коли сторони чи одна з сторін обґрунтовано вимагають конфіденційного розгляду справи і подають відповідне клопотання до початку розгляду справи по суті.

Про розгляд справи у закритому засіданні або про відхилення клопотання з цього приводу виноситься ухвала.

Судовий процес фіксується технічними засобами та відображається у протоколі судового засідання у порядку, встановленому цим Кодексом.

(Доповнено статтею 4⁴ згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 4⁵. Судові рішення

Господарські суди здійснюють правосуддя шляхом прийняття обов'язкових до виконання на усій території України рішень, ухвал, постанов. Рішення і постанови господарських судів приймаються іменем України.

Невиконання вимог рішень, ухвал, постанов господарських судів тягне відповідальність, встановлену цим Кодексом та іншими законами України.

Усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах.

Судові рішення в електронній формі оформляються згідно з вимогами законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу, а також електронного цифрового підпису.

(Доповнено статтею 4⁵ згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III;
із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 26.11.2015 р. N 835-VIII)

Стаття 4⁶. Склад господарського суду

Справи у місцевих господарських судах розглядаються суддею одноособово. Будь-яку справу, що відноситься до підсудності цього суду, залежно від категорії і складності справи, може бути розглянуто колегіально у складі трьох суддів.

Перегляд в апеляційному порядку рішень місцевих господарських судів здійснюється апеляційними господарськими судами колегією суддів у складі трьох суддів.

Перегляд у касаційному порядку рішень місцевих і апеляційних господарських судів здійснюється Вищим господарським судом України колегією суддів у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

Перегляд судових рішень господарських судів Верховним Судом України здійснюється колегіально.

Суддя чи склад колегії суддів для розгляду конкретної справи визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 2¹ цього Кодексу.

(Доповнено статтею 4⁶ згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III,
із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року)

Стаття 4⁷. Порядок прийняття судових рішень і вирішення питань щодо розгляду справи

Судове рішення приймається суддею за результатами обговорення усіх обставин справи, а якщо спір вирішується колегіально - більшістю голосів суддів. У такому ж порядку вирішуються питання, що виникають у процесі розгляду справи.

Жодний із суддів не має права утримуватися від голосування. Головуючий суддя голосує останнім.

Суддя, не згодний з рішенням більшості складу колегії суддів, зобов'язаний підписати процесуальний документ і має право викласти письмово свою окрему думку, яка долучається до справи, але не оголошується.

Підготовку проектів судових рішень здійснює головуєчий колегії суддів або за його дорученням - будь-який суддя цієї колегії.

(Доповнено статтею 4⁷ згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Розділ II **ДОСУДОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ**

Стаття 5. Основні положення досудового врегулювання господарського спору

Сторони застосовують заходи досудового врегулювання господарського спору за домовленістю між собою.

Частину другу виключено.

Порядок досудового врегулювання спорів визначається цим Кодексом, якщо інший порядок не встановлено діючим на території України законодавством, яке регулює конкретний вид господарських відносин.

Частину четверту виключено.

Порядок досудового врегулювання господарських спорів не поширюється на спори про визнання договорів недійсними, спори про визнання недійсними актів державних та інших органів, підприємств та організацій, які не відповідають законодавству і порушують права та охоронювані законом інтереси підприємств та організацій (далі - акти), спори про стягнення заборгованості за опротестованими векселями, спори про стягнення штрафів Національним банком України з банків та інших фінансово-кредитних установ, а також на спори про звернення стягнення на заставлене майно.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 02.03.95 р. N 82/95-ВР,
від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 20.04.2000 р. N 1664-III,
від 18.01.2001 р. N 2249-III,
від 17.05.2001 р. N 2413-III,
від 23.06.2005 р. N 2705-IV)

Стаття 6. Порядок пред'явлення претензії

Підприємства та організації, що порушили майнові права і законні інтереси інших підприємств та організацій, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення претензії.

Підприємства та організації, чії права і законні інтереси порушено, з метою безпосереднього врегулювання спору з порушником цих прав та інтересів звертаються до нього з письмовою претензією.

У претензії зазначаються:

- а) повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та підприємства, організації, яким претензія пред'являється; дата пред'явлення і номер претензії;
- б) обставини, на підставі яких пред'явлено претензію; докази, що підтверджують ці обставини; посилання на відповідні нормативні акти;
- в) вимоги заявника;
- г) сума претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовій оцінці; платіжні реквізити заявника претензії;
- д) перелік документів, що додаються до претензії, а також інших доказів.

Документи, що підтверджують вимоги заявника, додаються в оригіналах чи належним чином засвідчених копіях. Документи, які є у другої сторони, можуть не додаватись до претензії із зазначенням про це у претензії. До претензії про сплату грошових коштів може додаватися платіжна вимога-доручення на суму претензії.

Претензія підписується повноважною особою підприємства, організації або їх представником та надсилається адресатові рекомендованим або цінним листом чи вручається під розписку.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 15.03.2006 р. N 3541-IV)

Стаття 7. Порядок і строки розгляду претензії

Претензія розглядається в місячний строк, який обчислюється з дня одержання претензії.

В тих випадках, коли обов'язковими для обох сторін правилами або договором передбачено право перепроверки забракованої продукції (товарів) підприємством-виготовлювачем, претензії, пов'язані з якістю та комплектністю продукції (товарів), розглядаються протягом двох місяців.

Якщо до претензії не додано всі документи, необхідні для її розгляду, вони витребуються у заявника із зазначенням строку їх подання, який не може бути менше п'яти днів, не враховуючи часу поштового обігу. При цьому перебіг строку розгляду претензії зупиняється до одержання витребуваних документів чи закінчення строку їх подання. Якщо витребувані документи у встановлений строк не надійшли, претензія розглядається за наявними документами.

При розгляді претензії підприємства та організації в разі необхідності повинні звірити розрахунки, провести судову експертизу або вчинити інші дії для забезпечення досудового врегулювання спору.

Підприємства та організації, що одержали претензію, зобов'язані задовольнити обґрунтовані вимоги заявника.

(Із змінами, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 23.06.2005 р. N 2705-IV)

Стаття 8. Повідомлення заявника про результати розгляду претензії

Про результати розгляду претензії заявник повідомляється у письмовій формі.

У відповіді на претензію зазначаються:

а) повне найменування і поштові реквізити підприємства, організації, що дають відповідь, та підприємства чи організації, яким надсилається відповідь; дата і номер відповіді; дата і номер претензії, на яку дається відповідь;

б) коли претензію визнано повністю або частково, - визнана сума, назва, номер і дата розрахункового документа на перерахування цієї суми чи строк та засіб задоволення претензії, якщо вона не підлягає грошовій оцінці;

в) коли претензію відхилено повністю або частково, - мотиви відхилення з посиланням на відповідні нормативні акти і документи, що обґрунтовують відхилення претензії;

г) перелік доданих до відповіді документів та інших доказів.

Коли претензію відхилено повністю або частково, заявникові повинно бути повернуто оригінали документів, одержаних з претензією, а також надіслано документи, що обґрунтовують відхилення претензії, якщо їх немає у заявника претензії.

Відповідь на претензію підписується повноважною особою підприємства, організації або їх представником та надсилається рекомендованим або цінним листом чи вручається під розписку.

Якщо претензію про сплату грошових коштів, до якої додано платіжну вимогу-доручення, визнано повністю або частково, у платіжній вимозі-дорученні зазначається визнана сума.

Платіжні вимоги-доручення виконуються установами банків у порядку, встановленому Національним банком України.

За необґрунтоване списання у безспірному порядку претензійної суми винна сторона сплачує другій стороні штраф у розмірі 10 процентів від списаної суми.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ,
від 10.01.2002 р. N 2922-ІІІ,
від 15.03.2006 р. N 3541-ІV)

Стаття 9. Виключена.

(стаття 9 із змінами, внесеними згідно із законами
України від 30.06.1993 р. N 3345-ІІІІ,
від 20.02.96 р. N 54/96-ВР,
виключена згідно із
Законом України від 23.06.2005 р. N 2705-ІV)

Стаття 10. Досудове врегулювання розбіжностей, що виникають під час укладення господарських договорів

<http://yurist-online.org/>

Спори, що виникають при укладенні господарських договорів, можуть бути подані на вирішення господарського суду.

(У редакції Закону України
від 17.05.2001 р. N 2413-III,
із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 23.06.2005 р. N 2705-IV)

Стаття 11. Досудове врегулювання спорів, що виникають у разі зміни та розірвання господарських договорів

Підприємство чи організація, які вважають за необхідне змінити чи розірвати договір, надсилають пропозиції про це другій стороні за договором.

Підприємство, організація, які одержали пропозицію про зміну чи розірвання договору, відповідають на неї не пізніше 20 днів після одержання пропозиції. Якщо підприємства і організації не досягли згоди щодо зміни чи розірвання договору, а також у разі недержання відповіді в установленій строк з урахуванням поштового обігу, заінтересована сторона має право передати спір на вирішення господарського суду.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 17.05.2001 р. N 2413-III,
від 23.06.2005 р. N 2705-IV)

Розділ III ПІДВІДОМЧІСТЬ СПРАВ ГОСПОДАРСЬКИМ СУДАМ. ПІДСУДНІСТЬ СПРАВ

(Назва розділу у редакції Закону
України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР)

Стаття 12. Справи, підвідомчі господарським судам

Господарським судам підвідомчі:

1) справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів, у тому числі щодо приватизації майна, та з інших підстав, крім:

спорів про приватизацію державного житлового фонду;

спорів, що виникають при погодженні стандартів та технічних умов;

спорів про встановлення цін на продукцію (товари), а також тарифів на послуги (виконання робіт), якщо ці ціни і тарифи відповідно до законодавства не можуть бути встановлені за угодою сторін;

спорів, що виникають із публічно-правових відносин та віднесені до компетенції Конституційного Суду України та адміністративних судів;

інших спорів, вирішення яких відповідно до законів України та міжнародних договорів України віднесено до відання інших органів;

- 2) справи про банкрутство;
- 3) справи за заявами органів Антимонопольного комітету України, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції;
- 4) справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, крім трудових спорів;
- 5) справи у спорах щодо обліку прав на цінні папери;
- 6) справи у спорах, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів;
- 7) справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого порушено справу про банкрутство, у тому числі справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів, пов'язаних із визначенням та сплатою (стягненням) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також справ у спорах про визнання недійсними правочинів (договорів), якщо з відповідним позовом звертається на виконання своїх повноважень контролюючий орган, визначений Податковим кодексом України;
- 8) справи за заявами про затвердження планів санації боржника до порушення справи про банкрутство.

Підвідомчий господарським судам спір може бути передано сторонами на вирішення третейського суду, крім спорів про визнання недійсними актів, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, спорів, передбачених пунктом 4 частини першої цієї статті, та інших спорів, передбачених законом. Рішення третейського суду може бути оскаржено в порядку, передбаченому цим Кодексом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 30.06.93 р. N 3345-ХІІ,
від 02.03.95 р. N 82/95-ВР,

від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 18.01.2001 р. N 2249-ІІІ)

(положенню абзацу першого пункту 1 частини першої статті 12 щодо підвідомчості господарським судам справ "у спорах про визнання недійсними актів з підстав, зазначених у законодавстві" дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 02.07.2002 р. N 13-рп/2002)

(Із змінами і доповненнями,
внесеними згідно із

Законами України від 15.12.2006 р. N 483-V,
від 05.03.2009 р. N 1076-VI,
від 17.11.2009 р. N 1720-VI,
від 18.02.2010 р. N 1914-VI,

від 03.02.2011 р. N 2980-VI,
від 22.12.2011 р. N 4212-VI,
від 06.12.2012 р. N 5518-VI,
від 10.10.2013 р. N 642-VII)

Стаття 13. Справи, підсудні місцевим господарським судам

Місцеві господарські суди розглядають у першій інстанції усі справи, підвідомчі господарським судам.

(У редакції законів України
від 30.06.93 р. N 3345-XII,
від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 14. Виключена.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 30.06.93 р. N 3345-XII,

від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 18.01.2001 р. N 2249-III;

виключена згідно із (Положення пункту 1 статті 14 цього кодексу щодо
Законом України від 21.06.2001 р. підсудності Вищому арбітражному суду України
N 2539-III) підвідомчих арбітражним судам відповідно до статті
12 Арбітражного процесуального кодексу України
справ у спорах, однією із сторін у яких є Кабінет
Міністрів України, визнано таким, що відповідає
Конституції України (є конституційним), згідно з
Рішенням Конституційного Суду України від 01.10.98
р. N 13-рп/98)

Стаття 15. Територіальна підсудність справ

господарському суду

Справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів, справи у спорах про визнання договорів недійсними розглядаються господарським судом за місцезнаходженням сторони, зобов'язаної за договором здійснити на користь другої сторони певні дії, такі як: передати майно, виконати роботу, надати послуги, сплатити гроші тощо.

Справи у спорах, що виникають при виконанні господарських договорів та з інших підстав, а також справи про визнання недійсними актів розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.

Справи у спорах за участю кількох відповідачів розглядаються господарським судом за місцезнаходженням одного з відповідачів за вибором позивача. Справи у спорах за участю боржника і стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за виконавчим написом нотаріуса розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача або за місцем виконання виконавчого напису нотаріуса за вибором позивача.

Якщо юридичну особу представляє уповноважений нею відособлений підрозділ, територіальна підсудність спору визначається з урахуванням частин першої - третьої цієї статті залежно від місцезнаходження відособленого підрозділу.

Місце розгляду справи з господарського спору, в якому однією з сторін є апеляційний господарський суд, господарський суд Автономної Республіки Крим, господарський суд області, міст Києва та Севастополя, визначає Вищий господарський суд.

Справи про банкрутство розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 30.06.93 р. N 3345-ХІІ, від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ, від 15.03.2006 р. N 3538-ІV)

Стаття 16. Виключна підсудність справ

Віднесені до підсудності господарського суду справи у спорах, що виникають з договору перевезення, в яких одним з відповідачів є орган транспорту, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням цього органу.

Справи про арешт судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, розглядаються судом за місцезнаходженням морського порту України, в якому перебуває судно, або порту реєстрації судна.

Справи у спорах про право власності на майно або про витребування майна з чужого незаконного володіння чи про усунення перешкод у користуванні майном розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна.

Справи у спорах про порушення майнових прав інтелектуальної власності розглядаються господарським судом за місцем вчинення порушення.

Справи у спорах, у яких відповідачем є вищий чи центральний орган виконавчої влади, Національний банк України, Рахункова палата, Верховна Рада Автономної Республіки Крим або Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради або обласні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації, а також справи, матеріали яких містять державну таємницю, розглядаються господарським судом міста Києва.

Частину шосту виключено.

Справи у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням юридичної особи згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Справи у спорах щодо обліку прав на цінні папери розглядаються господарським судом за місцезнаходженням емітента.

Справи у спорах, передбачених пунктом 6 частини першої статті 12 цього Кодексу, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням об'єктів земельних відносин або основної їх частини, за винятком справ, передбачених частиною четвертою цієї статті.

Справи у майнових спорах, передбачених пунктом 7 частини першої статті 12 цього Кодексу, розглядаються господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 30.06.93 р. N 3345-XII, від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 22.05.2003 р. N 850-IV, від 18.11.2003 р. N 1255-IV, від 24.06.2004 р. N 1892-IV, від 15.12.2006 р. N 483-V, від 17.11.2009 р. N 1720-VI, від 18.02.2010 р. N 1914-VI, від 20.12.2011 р. N 4190-VI, від 22.12.2011 р. N 4212-VI, від 10.10.2013 р. N 642-VII)

Стаття 17. Передача справ з одного господарського суду до іншого господарського суду

Якщо справа не підсудна даному господарському суду, матеріали справи надсилаються господарським судом за встановленою підсудністю не пізніше п'яти днів з дня надходження позовної заяви або винесення ухвали про передачу справи.

Ухвалу про передачу справи за підсудністю може бути оскаржено.

Справа, прийнята господарським судом до свого провадження з додержанням правил підсудності, повинна бути ним розглянута по суті і в тому випадку, коли в процесі розгляду справи вона стала підсудною іншому господарському суду.

Якщо після відводу суддів неможливо розглянути справу в господарському суді, до підсудності якого відноситься справа, то така справа передається до господарського суду, найбільш територіально наближеного до цього господарського суду.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 30.06.93 р. N 3345-XII, від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Розділ IV УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Стаття 18. Склад учасників судового процесу

До складу учасників судового процесу входять: сторони, треті особи, прокурор, інші особи, які беруть участь у процесі у випадках, передбачених цим Кодексом.

У справах про оскарження рішення третейського суду та про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду особами, які беруть участь у справі, є учасники третейського розгляду, особи, які не брали участь у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їх права і обов'язки, треті особи, а також представники цих осіб.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 03.02.2011 р. N 2980-VI)

Стаття 19. Суддя

Суддею є посадова особа господарського суду. Процесуальний статус судді визначається Законом України "Про судоустрій і статус суддів" та цим Кодексом.

(Із змінами, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 31.05.2011 р. N 3445-VI)

Стаття 20. Відвід судді

Суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає відводу (самовідводу), якщо він є родичем осіб, які беруть участь у судовому процесі, якщо було порушено порядок визначення судді для розгляду справи, встановлений частиною третьою статті 2¹ цього Кодексу, або якщо буде встановлено інші обставини, що викликають сумнів у його неупередженості. Суддя, який брав участь у розгляді справи, не може брати участі в новому розгляді справи у разі скасування рішення, ухвали, постанови, прийнятої за його участю, або у перегляді прийнятих за його участю рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами.

При наявності зазначених підстав суддя повинен заявити самовідвід.

З цих же підстав відвід судді можуть заявити сторони та прокурор, який бере участь в судовому процесі.

Відвід повинен бути мотивованим, заявляється у письмовій формі до початку вирішення спору. Заявляти відвід після цього можна лише у разі, якщо про підставу відводу сторона чи прокурор дізналися після початку розгляду справи по суті.

Питання про відвід судді вирішується в нарадчій кімнаті судом у тому складі, який розглядає справу, про що виноситься ухвала. Заява про відвід кільком суддям або всьому складу суду вирішується простою більшістю голосів.

У разі задоволення відводу (самовідводу) одному з суддів або всьому складу суду справа розглядається в тому самому господарському суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведеного судді або іншим складом суддів, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 2¹ цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ,
від 07.07.2010 р. N 2453-VІ,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VІ
щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року,
від 20.12.2011 р. N 4176-VІ)

Стаття 21. Сторони в судовому процесі

Сторонами в судовому процесі - позивачами і відповідачами - можуть бути підприємства та організації, зазначені у статті 1 цього Кодексу.

Позивачами є підприємства та організації, що подали позов або в інтересах яких подано позов про захист порушеного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу.

Відповідачами є підприємства та організації, яким пред'явлено позовну вимогу.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР)

Стаття 22. Права та обов'язки сторін

Сторони користуються рівними процесуальними правами.

Сторони мають право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії, брати участь в господарських засіданнях, подавати докази, брати участь у дослідженні доказів, заявляти клопотання, давати усні та письмові пояснення господарському суду, наводити свої доводи і міркування з усіх питань, що виникають у ході судового процесу, заперечувати проти клопотань і доводів інших учасників судового процесу, оскаржувати судові рішення господарського суду в установленому цим Кодексом порядку, а також користуватися іншими процесуальними правами, наданими їм цим Кодексом.

Сторони зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами, виявляти взаємну повагу до прав і охоронюваних законом інтересів другої сторони, вживати заходів до всебічного, повного та об'єктивного дослідження всіх обставин справи.

Позивач вправі до прийняття рішення по справі збільшити розмір позовних вимог за умови дотримання встановленого порядку досудового врегулювання спору у випадках, передбачених статтею 5 цього Кодексу, в цій частині, відмовитись від позову або зменшити розмір позовних вимог. До початку розгляду господарським судом справи по суті позивач має право змінити предмет або підставу позову шляхом подання письмової заяви.

Відповідач має право визнати позов повністю або частково, а також має право до початку розгляду господарським судом справи по суті подати зустрічний позов.

Господарський суд не приймає відмови від позову, зменшення розміру позовних вимог, визнання позову відповідачем, якщо ці дії суперечать законодавству або порушують чий-небудь права і охоронювані законом інтереси.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 17.05.2001 р.

N 2413-III,

від 21.06.2001 р. N 2539-III, (положення частин четвертої та п'ятої статті 22, які від 07.07.2010 р. N 2453-VI) встановлюють строки зміни позивачем предмета або

підстави позову, а також строки подання відповідачем зустрічного позову, визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від

Стаття 23. Участь у справі 13.12.2011 р. N 17-рп/2011)

кількох позивачів та відповідачів

Позов може бути подано кількома позивачами чи до кількох відповідачів. Кожний з позивачів або відповідачів щодо іншої сторони виступає в судовому процесі самостійно.

Стаття 24. Залучення до участі у справі іншого відповідача. Заміна неналежного відповідача

Господарський суд за наявності достатніх підстав має право до прийняття рішення залучити за клопотанням сторони або за своєю ініціативою до участі у справі іншого відповідача.

Частина другу виключено.

Господарський суд, встановивши до прийняття рішення, що позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом, може за згодою позивача, не припиняючи провадження у справі, допустити заміну первісного відповідача належним відповідачем.

Про залучення іншого відповідача чи заміну неналежного відповідача виноситься ухвала, і розгляд справи починається заново.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законом України від 17.05.2001 р. N 2413-III,

від 23.06.2005 р. N 2705-IV)

Стаття 25. Процесуальне правонаступництво

У разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення діяльності суб'єкта господарювання шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника в зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, господарський суд залучає до участі у справі правонаступника відповідної сторони або третьої особи на будь-якій стадії судового процесу.

Усі дії, вчинені в судовому процесі до вступу у справу правонаступника, обов'язкові для нього так само, як вони були обов'язкові для особи, яку правонаступник замінив.

Про заміну або про відмову заміни сторони чи третьої особи її правонаступником господарський суд виносить ухвалу.

(У редакції Закону України
від 12.05.2011 р. N 3329-VI)

Стаття 26. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, можуть вступити у справу до прийняття рішення господарським судом, подавши позов до однієї або двох сторін.

Про прийняття позовної заяви та вступ третьої особи у справу господарський суд виносить ухвалу.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, користуються усіма правами і несуть усі обов'язки позивача.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 17.05.2001 р. N 2413-III,
від 23.06.2005 р. N 2705-IV)

Стаття 27. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до прийняття рішення господарським судом, якщо рішення з господарського спору може вплинути на їх права або обов'язки щодо однієї з сторін. Їх може бути залучено до участі у справі також за клопотанням сторін, прокурора. Якщо господарський суд при прийнятті позовної заяви, вчиненні дій по підготовці справи до розгляду або під час розгляду справи встановить, що рішення господарського суду може вплинути на права і обов'язки осіб, що не є стороною у справі, господарський суд залучає таких осіб до участі у справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору. У справах щодо майна господарських організацій, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, господарський суд залучає орган державної влади, що здійснює управління корпоративними правами, до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

У заявах про залучення третіх осіб і у заявах третіх осіб про вступ у справу на стороні позивача або відповідача зазначається, на яких підставах третіх осіб належить залучити або допустити до участі у справі.

Питання про допущення або залучення третіх осіб до участі у справі вирішується господарським судом, який виносить з цього приводу ухвалу.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог, користуються процесуальними правами і несуть процесуальні обов'язки сторін, крім права на зміну підстави і предмета позову, збільшення чи зменшення розміру позовних вимог, а також на відмову від позову або визнання позову.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 17.05.2001 р. N 2413-III,

Стаття 28. Представники сторін і третіх осіб

Справи юридичних осіб в господарському суді ведуть їх органи, що діють у межах повноважень, наданих їм законодавством та установчими документами, через свого представника.

Керівники підприємств та організацій, інші особи, повноваження яких визначені законодавством або установчими документами, подають господарському суду документи, що посвідчують їх посадове становище.

Представниками юридичних осіб можуть бути також інші особи, повноваження яких підтверджуються довіреністю від імені підприємства, організації. Довіреність видається за підписом керівника або іншої уповноваженої ним особи та посвідчується печаткою підприємства, організації (за наявності).

Повноваження сторони або третьої особи від імені юридичної особи може здійснювати її відособлений підрозділ, якщо таке право йому надано установчими або іншими документами.

Громадяни можуть вести свої справи в господарському суді особисто або через представників, повноваження яких підтверджуються нотаріально посвідченою довіреністю.

Довіреність громадянина, який є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, за зверненням якого прийнято рішення про надання такої допомоги, може бути посвідчена посадовою особою органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Повноваження адвоката як представника можуть також посвідчуватися ордером, дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором. До ордера обов'язково додається витяг з договору, у якому зазначаються повноваження адвоката як представника або обмеження його прав на вчинення окремих процесуальних дій. Витяг засвідчується підписом сторін договору.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 05.07.2012 р. N 5076-VI,
від 06.11.2012 р. N 5477-VI,
від 15.04.2014 р. N 1206-VII)

Стаття 29. Участь прокурора у розгляді справ

Прокурор бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, порушену за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду для представництва інтересів громадянина або держави. З метою вступу у справу прокурор може подати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд рішення Верховним Судом України про перегляд рішення за нововиявленими обставинами або повідомити суд і взяти участь у розгляді справи, порушеної за позовом інших осіб. При цьому прокурор для

представництва інтересів громадянина або держави в господарському суді (незалежно від форми, в якій здійснюється представництво) повинен обґрунтувати наявність підстав для здійснення такого представництва, передбачених частинами другою або третьою статті 25 Закону України "Про прокуратуру". Для представництва інтересів громадянина в господарському суді прокурор також повинен надати документи, що підтверджують недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність відповідного громадянина, та письмову згоду законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, на здійснення представництва. Невиконання прокурором вимог щодо надання господарському суду обґрунтування наявності підстав для здійснення представництва інтересів громадянина або держави в господарському суді має наслідком повернення поданої ним позовної заяви (заяви, скарги) у порядку, встановленому статтею 63 цього Кодексу.

У разі прийняття господарським судом позовної заяви, поданої прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі прийняття господарським судом позовної заяви, поданої прокурором в інтересах держави, в якій зазначено про відсутність органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, або про відсутність у такого органу повноважень щодо звернення до господарського суду, прокурор набуває статусу позивача. З метою вирішення питання щодо наявності підстав для ініціювання перегляду судових рішень у справі, розглянутій без участі прокурора, вступу в розгляд справи за позовом іншої особи прокурор має право знайомитися з матеріалами справи в суді, робити виписки з неї, отримувати копії документів, що знаходяться у справі.

Для участі у справі, провадження в якій уже порушено, прокурор подає до господарського суду відповідну заяву.

Прокурор, який бере участь у справі, несе обов'язки і користується правами сторони, крім права на укладення мирової угоди.

Відмова прокурора від поданого ним позову не позбавляє позивача права вимагати вирішення спору по суті.

Відмова позивача від позову, поданого прокурором в інтересах держави, не позбавляє прокурора права підтримувати позов і вимагати вирішення спору по суті.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 07.03.2002 р. N 3092-III, від 07.07.2010 р. N 2453-VI, від 18.09.2012 р. N 5288-VI, від 14.10.2014 р. N 1697-VII, враховуючи зміни, внесені Законом України від 21.04.2015 р. N 335-VIII)

Стаття 30. Участь у процесі посадових осіб та інших працівників підприємств, установ, організацій, державних та інших органів

В судовому процесі можуть брати участь посадові особи та інші працівники підприємств, установ, організацій, державних та інших органів, коли їх викликано для дачі пояснень з

питань, що виникають під час розгляду справи. Ці особи мають право знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, брати участь в огляді та дослідженні доказів.

Зазначені особи зобов'язані з'явитись до господарського суду на його виклик, сповістити про знані їм відомості та обставини у справі, подати на вимогу господарського суду пояснення в письмовій формі.

Стаття 31. Участь в судовому процесі судового експерта

В судовому процесі може брати участь судовий експерт.

Права, обов'язки та відповідальність судового експерта визначаються цим Кодексом та Законом України "Про судову експертизу".

Судовий експерт зобов'язаний за ухвалою господарського суду з'явитись на його виклик і дати мотивований висновок щодо поставлених йому питань. Висновок робиться у письмовій формі.

Судовий експерт, оскільки це необхідно для дачі висновку, має право знайомитися з матеріалами справи, брати участь в огляді та дослідженні доказів, просити господарський суд про надання йому додаткових матеріалів.

Судовий експерт має право відмовитись від дачі висновку, якщо наданих йому матеріалів недостатньо або якщо він не має необхідних знань для виконання покладеного на нього обов'язку.

Сторони і прокурор, який бере участь в судовому процесі, мають право заявити відвід судовому експерту, якщо він особисто, прямо чи побічно заінтересований в результаті розгляду справи, якщо він є родичем осіб, які беруть участь в судовому процесі, а також з мотивів його некомпетентності.

Відвід повинен бути мотивованим, заявляється у письмовій формі до початку вирішення спору. Заявляти відвід після цього можна лише у випадку, коли про підставу відводу сторона чи прокурор дізналися після початку розгляду справи по суті.

Питання про відвід вирішується суддею, який виносить з цього приводу ухвалу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР)

Розділ V ДОКАЗИ

Стаття 32. Поняття і види доказів

Доказами у справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору.

Ці дані встановлюються такими засобами:

<http://yurist-online.org/>

письмовими і речовими доказами, висновками судових експертів;

поясненнями представників сторін та інших осіб, які беруть участь в судовому процесі. В необхідних випадках на вимогу судді пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь в судовому процесі, мають бути викладені письмово.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР)

Стаття 33. Обов'язок доказування і подання доказів

Кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень.

Докази подаються сторонами та іншими учасниками судового процесу.

Стаття 34. Належність і допустимість доказів

Господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи.

Обставини справи, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування.

Стаття 35. Підстави звільнення від доказування

Обставини, які визнаються сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі, можуть не доказуватися перед судом, якщо в суду не виникає сумніву щодо достовірності цих обставин та добровільності їх визнання.

Обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування.

Обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, крім встановлених рішенням третейського суду, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини.

Вирок суду в кримінальному провадженні або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов'язковими для господарського суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, щодо якої ухвалений вирок або постанова суду, лише в питаннях, чи мало місце діяння та чи вчинене воно цією особою.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 05.03.2009 р. N 1076-VI,
від 16.05.2013 р. N 245-VII;
у редакції Закону України
від 17.04.2014 р. N 1226-VII)

Стаття 36. Письмові докази

Письмовими доказами є документи і матеріали, які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору.

<http://yurist-online.org/>

Письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії. Якщо для вирішення спору має значення лише частина документа, подається засвідчений витяг з нього.

Оригінали документів подаються, коли обставини справи відповідно до законодавства мають бути засвідчені тільки такими документами, а також в інших випадках на вимогу господарського суду.

Стаття 37. Речові докази

Речовими доказами є предмети, що своїми властивостями свідчать про обставини, які мають значення для правильного вирішення спору.

Стаття 38. Витребування доказів

Сторона або прокурор у разі неможливості самостійно надати докази вправі подати клопотання про витребування господарським судом доказів.

У клопотанні повинно бути зазначено:

- 1) який доказ витребується;
- 2) обставини, що перешкоджають його наданню;
- 3) підстави, з яких випливає, що цей доказ має підприємство чи організація;
- 4) обставини, які може підтвердити цей доказ.

У разі задоволення клопотання суд своєю ухвалою витребує необхідні докази.

Господарський суд може витребувати докази також до подання позову як запобіжний захід у порядку, встановленому статтями 43¹ - 43¹⁰ цього Кодексу.

Господарський суд може уповноважити на одержання таких доказів заінтересовану сторону.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 22.05.2003 р. N 850-IV;
у редакції Закону України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 39. Огляд та дослідження письмових і речових доказів у місці їх знаходження

Господарський суд може провести огляд та дослідження письмових і речових доказів у місці їх знаходження в разі складності подання цих доказів.

За результатами огляду та дослідження складається протокол, який підписується суддею. Протокол приєднується до матеріалів справи.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР)

Стаття 40. Повернення письмових і речових доказів

Оригінали письмових доказів, що є у справі, за клопотанням підприємств та організацій повертаються їм після вирішення господарського спору та подання засвідчених копій цих доказів.

Речові докази, які знаходяться в господарському суді, після вирішення спору повертаються підприємствам та організаціям, від яких їх було одержано, або передаються стороні, за якою господарський суд визнав право на ці речі.

Стаття 41. Призначення і проведення судової експертизи

Для роз'яснення питань, що виникають при вирішенні господарського спору і потребують спеціальних знань, господарський суд призначає судову експертизу.

Учасники судового процесу мають право пропонувати господарському суду питання, які мають бути роз'яснені судовим експертом. Остаточне коло цих питань встановлюється господарським судом в ухвалі.

Проведення судової експертизи доручається державним спеціалізованим установам чи безпосередньо особам, які відповідають вимогам, встановленим Законом України "Про судову експертизу". Особа, яка проводить судову експертизу (далі - судовий експерт) користується правами і несе обов'язки, зазначені у статті 31 цього Кодексу.

Сторони і прокурор, який бере участь в судовому процесі, мають право до початку проведення судової експертизи заявити відвід судовому експерту в порядку та з підстав, зазначених у частинах п'ятій і шостій статті 31 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 11.02.2010 р. N 1875-VI)

Стаття 42. Висновок судового експерта

Висновок судового експерта повинен містити докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх висновки і обгрунтовані відповіді на поставлені господарським судом питання. Висновок подається господарському суду в письмовій формі, і копія його надсилається сторонам.

Якщо під час проведення судової експертизи встановлюються обставини, що мають значення для правильного вирішення спору, з приводу яких судовому експерту не були поставлені питання, у висновку він викладає свої міркування і щодо цих обставин.

У випадках недостатньої ясності чи неповноти висновку судового експерта господарський суд може призначити додаткову судову експертизу.

При необхідності господарський суд може призначити повторну судову експертизу і доручити її проведення іншому судовому експерту.

Висновок судового експерта для господарського суду не є обов'язковим і оцінюється господарським судом за правилами, встановленими статтею 43 цього Кодексу.

Відхилення господарським судом висновку судового експерта повинно бути мотивованим у рішенні.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР)

Стаття 43. Оцінка доказів

Господарський суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді в судовому процесі всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

Ніякі докази не мають для господарського суду заздальгідь встановленої сили.

Визнання однією стороною фактичних даних і обставин, якими інша сторона обґрунтовує свої вимоги або заперечення, для господарського суду не є обов'язковим.

Розділ V¹ Запобіжні заходи

Стаття 43¹. Підстави вжиття запобіжних заходів

Особа, яка має підстави побоюватись, що подача потрібних для неї доказів стане згодом неможливою або утрудненою, а також підстави вважати, що її права порушені або існує реальна загроза їх порушення, має право звернутися до господарського суду з заявою про вжиття передбачених статтею 43² цього Кодексу запобіжних заходів до подання позову.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 17.11.2009 р. N 1720-VI)

Стаття 43². Види запобіжних заходів

Запобіжні заходи включають:

- 1) витребування доказів;
- 2) огляд приміщень, в яких відбуваються дії, пов'язані з порушенням прав;
- 3) накладення арешту на майно, що належить особі, щодо якої вжито запобіжні заходи, і знаходиться в неї або в інших осіб.

Стаття 43³. Заява про вжиття запобіжних заходів

Заява про вжиття запобіжних заходів повинна містити:

- 1) найменування господарського суду, до якого подається заява;
- 2) найменування заявника і особи, щодо якої просять вжити запобіжні заходи, їх поштові адреси; документи, що підтверджують за заявником-громадянином статус фізичної особи - підприємця;

- 3) вид і суть запобіжного заходу;
- 4) обставини, якими заявник обґрунтовує необхідність вжиття запобіжних заходів;
- 5) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви;
- 6) підпис заявника або його представника, якщо заява подається представником.

До заяви про вжиття запобіжних заходів додаються документи, які підтверджують сплату судового збору у встановлених законом порядку і розмірі. Разом з заявою про вжиття запобіжних заходів подаються її копії відповідно до кількості осіб, щодо яких просять вжити запобіжні заходи.

Заявник повинен подати відповідну позовну заяву протягом п'яти днів з дня винесення ухвали про вжиття запобіжних заходів. Після подання заявником позовної заяви запобіжні заходи діють як заходи забезпечення позову.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р.
N 2453-VI) (положення частини третьої статті 43³ щодо
скорочення процесуальних строків звернення
громадян до суду, визнано такими, що відповідають
Конституції України (є конституційними), згідно з
Рішенням Конституційного Суду України від
13.12.2011 р. N 17-рп/2011)
(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 10.10.2013 р. N 642-VII)

Стаття 43⁴. Порядок розгляду заяви про вжиття запобіжних заходів

Заява про вжиття запобіжних заходів розглядається не пізніше двох днів з дня її подання господарським судом, в районі діяльності якого належить провести ці процесуальні дії, з повідомленням заінтересованих осіб. Однак неявка їх не перешкоджає розглядові заяви. У справах щодо майна господарських організацій, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, господарський суд обов'язково залучає орган державної влади, що здійснює управління корпоративними правами.

У разі обґрунтованої вимоги заявника заява про вжиття запобіжних заходів розглядається лише за його участю без повідомлення особи, щодо якої просять вжити запобіжні заходи, крім випадку, передбаченого частиною першою цієї статті.

Господарський суд має право вимагати від заявника додати до заяви будь-який наявний у нього доказ про порушення або загрозу порушення його прав.

Господарський суд може зобов'язати заявника забезпечити його вимогу заставою, достатньою для того, щоб запобігти зловживанню запобіжними заходами, яка вноситься на депозит господарського суду. Розмір застави визначається господарським судом з урахуванням обставин справи, але не повинен бути більшим від розміру заявленої шкоди.

Про вжиття запобіжних заходів господарський суд виносить ухвалу, в якій зазначає обрані запобіжні заходи, підстави їх обрання, порядок і спосіб їх виконання, розмір застави, якщо така призначена. Копії ухвали надсилаються заявнику та особі, щодо якої мають бути вжиті запобіжні заходи, негайно після її винесення. У разі винесення ухвали за участю

заявника без повідомлення особи, щодо якої просять вжити запобіжні заходи, копія ухвали надсилається особі, щодо якої вжито запобіжні заходи, негайно після її виконання.

У разі відсутності підстав, встановлених статтею 43¹ цього Кодексу, а також невиконання вимог, передбачених частиною третьою цієї статті, господарський суд виносить ухвалу про відмову в задоволенні заяви про вжиття запобіжних заходів.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 10.10.2013 р. N 642-VII)

Стаття 43⁵. Наслідки подання заяви про вжиття запобіжних заходів, що не відповідає вимогам закону

Суддя, встановивши, що заяву про вжиття запобіжних заходів подано без додержання вимог, викладених у статті 43³ цього Кодексу, або не сплачено судовим збором, виносить ухвалу про залишення заяви без руху, про що повідомляє заявника і надає йому строк для виправлення недоліків.

Коли заявник відповідно до вказівок судді у встановлений строк не виконає всі перелічені у статті 43³ цього Кодексу вимоги та не сплатить судовий збір, заява вважається неподаною і повертається заявнику, про що суддя виносить мотивовану ухвалу.

Стаття 43⁶. Виконання ухвали про вжиття запобіжних заходів

Ухвала про вжиття запобіжних заходів виконується негайно в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

У разі забезпечення вимог заявника заставою ухвала про вжиття запобіжних заходів виконується негайно після внесення застави в повному розмірі.

Стаття 43⁷. Скасування ухвали про вжиття запобіжних заходів

На ухвалу про вжиття запобіжних заходів, винесену за участю заявника без повідомлення особи, щодо якої вжито запобіжні заходи, остання протягом десяти днів з дня отримання копії ухвали може подати заяву про її скасування.

Подання заяви про скасування ухвали про вжиття запобіжних заходів не зупиняє виконання ухвали про вжиття запобіжних заходів.

Заява про скасування вжиття запобіжних заходів розглядається протягом трьох днів господарським судом, який виніс ухвалу про їх вжиття. Неявка заінтересованих осіб не перешкоджає розглядові заяви.

За результатами розгляду заяви господарський суд виносить ухвалу про залишення без змін ухвали про вжиття запобіжних заходів або її зміну чи скасування.

Стаття 43⁸. Оскарження ухвал щодо вжиття запобіжних заходів

На ухвалу про вжиття запобіжних заходів, ухвалу про відмову в задоволенні заяви про вжиття запобіжних заходів, а також на ухвалу про залишення без змін ухвали про вжиття запобіжних заходів або її зміну чи скасування може бути подано апеляційну скаргу.

Подання апеляційної скарги на ухвалу про вжиття запобіжних заходів не зупиняє виконання відповідної ухвали. Подання апеляційної скарги на ухвалу про скасування запобіжних заходів або їх заміну зупиняє виконання відповідної ухвали.

Стаття 43⁹. Припинення запобіжних заходів

Запобіжні заходи припиняються у разі:

- 1) неподання заявником відповідної позовної заяви у строк, встановлений частиною третьою статті 43³ цього Кодексу;
- 2) відмови господарським судом у прийнятті позовної заяви з підстав, передбачених частиною першою статті 62 цього Кодексу;
- 3) невиконання позивачем вимог, передбачених статтею 63 цього Кодексу;
- 4) винесення господарським судом ухвали про скасування ухвали про вжиття запобіжних заходів.

Стаття 43¹⁰. Відшкодування шкоди, завданої вжиттям запобіжних заходів

У випадку припинення запобіжних заходів або у випадку відмови заявника від позову, або у випадку набрання законної сили рішенням щодо відмови у задоволенні позову особа, щодо якої вжито запобіжні заходи, має право на відшкодування шкоди, завданої вжиттям цих заходів.

У разі внесення заявником застави відшкодування шкоди, завданої вжиттям запобіжних заходів, в першу чергу здійснюється за рахунок цієї застави.

Застава повертається заявникові повністю, якщо господарський суд задовольнив позов заявника, або якщо відповідачем було визнано позов, або якщо господарським судом затверджено мирову угоду сторін.

У випадках, передбачених пунктами 2 - 4 статті 43⁹ цього Кодексу, а також під час розгляду справи по суті господарський суд може вирішити питання щодо відшкодування шкоди, завданої вжиттям запобіжних заходів.

(Доповнено розділом V¹ згідно із
Законом України від 22.05.2003 р. N 850-IV)

Розділ VI СУДОВІ ВИТРАТИ

(Назва розділу у редакції
Закону України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 44. Склад судових витрат

Судові витрати складаються з судового збору, сум, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи, призначеної господарським судом, витрат, пов'язаних з оглядом та

дослідженням речових доказів у місці їх знаходження, оплати послуг перекладача, адвоката та інших витрат, пов'язаних з розглядом справи.

Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються законом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,

від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

(положенню частини першої статті 44, згідно з яким до судових витрат віднесені, зокрема, витрати, пов'язані з оплатою послуг адвоката, у контексті статті 59 Конституції України дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 11.07.2013 р. N 6-рп/2013)

Стаття 45. Виключена.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 22.05.2003 р. N 850-IV, від 03.02.2011 р. N 2980-VI; виключена згідно із Законом України від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 46. Виключена.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 30.06.93 р. N 3345-XII, від 21.06.2001 р. N 2539-III; виключена згідно із Законом України від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 47. Виключена.

(згідно із Законом України від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 47¹. Виключена.

(Доповнено статтею 47¹ згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III; виключена згідно із Законом України від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 48. Визначення розміру сум, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи та послуги перекладача

Витрати, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи, послуги перекладача, визначаються господарським судом.

Судовим експертам і перекладачам відшкодовуються витрати, пов'язані з явкою до господарського суду, в розмірах, встановлених законодавством про службові відрядження.

Витрати, що підлягають сплаті за послуги адвоката, визначаються у порядку, встановленому Законом України "Про адвокатуру".

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ)

Стаття 49. Розподіл господарських витрат

Судовий збір покладається:

у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні договорів, - на сторону, яка безпідставно ухиляється від прийняття пропозицій іншої сторони, або на обидві сторони, якщо господарським судом відхилено частину пропозицій кожної із сторін;

у спорах, що виникають при виконанні договорів та з інших підстав, - на сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

Якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, господарський суд має право покласти на неї судовий збір незалежно від результатів вирішення спору.

Судовий збір, від сплати якого позивач у встановленому порядку звільнений, стягується з відповідача в доход бюджету пропорційно розміру задоволених вимог, якщо відповідач не звільнений від сплати судового збору.

Стороні, на користь якої відбулося рішення, господарський суд відшкодовує судовий збір за рахунок другої сторони і в тому разі, коли друга сторона звільнена від сплати судового збору.

Суми, які підлягають сплаті за проведення судової експертизи, послуги перекладача, адвоката та інші витрати, пов'язані з розглядом справи, покладаються:

при задоволенні позову - на відповідача;

при відмові в позові - на позивача;

при частковому задоволенні позову - на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

Якщо суд апеляційної або касаційної інстанції чи Верховний Суд України, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове, суд відповідно змінює розподіл судових витрат.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ, від 08.07.2011 р. N 3674-VІ, від 12.02.2015 р. N 192-VІІІ, від 22.05.2015 р. N 484-VІІІ)

Розділ VII ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ

<http://yurist-online.org/>

Стаття 50. Встановлення та обчислення процесуальних строків

Процесуальні дії вчиняються у строки, встановлені цим Кодексом. У тих випадках, коли процесуальні строки не встановлено, вони призначаються господарським судом.

Строки для вчинення процесуальних дій визначаються точною календарною датою, зазначенням події, що повинна неминуче настати, чи періодом часу. В останньому випадку дію може бути вчинено протягом всього періоду.

Перебіг процесуального строку, обчислюваного роками, місяцями або днями, починається наступного дня після календарної дати або настання події, якими визначено його початок.

Стаття 51. Закінчення процесуальних строків

Строк, обчислюваний роками, закінчується у відповідний місяць і число останнього року строку.

Строк, обчислюваний місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця строку. Якщо кінець строку, обчислюваного місяцями, припадає на такий місяць, що не має відповідного числа, строк закінчується в останній день цього місяця.

У випадках, коли останній день строку припадає на неробочий день, днем закінчення строку вважається перший наступний за ним робочий день.

Процесуальна дія, для якої встановлено строк, може бути вчинена до 24-ї години останнього дня строку. Якщо позовну заяву, відзив на позовну заяву, заяву про перегляд рішення та інші документи здано на пошту чи телеграф до 24-ї години останнього дня строку, строк не вважається пропущеним.

Стаття 52. Зупинення процесуальних строків

Перебіг усіх незакінчених процесуальних строків зупиняється із зупиненням провадження у справі.

З дня поновлення провадження перебіг процесуальних строків продовжується.

Стаття 53. Відновлення та продовження процесуальних строків

За заявою сторони, прокурора чи з своєї ініціативи господарський суд може визнати причину пропуску встановленого законом процесуального строку поважною і відновити пропущений строк, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Про відновлення пропущеного строку зазначається в рішенні, ухвалі чи постанові господарського суду. Про відмову у відновленні строку виноситься ухвала, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Ухвалу про відмову у відновленні пропущеного строку може бути оскаржено.

Призначені господарським судом строки можуть бути ним продовжені за заявою сторони, прокурора чи з своєї ініціативи.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 20.12.2011 р. N 4176-VI)

Розділ VIII ПОДАННЯ ПОЗОВУ

Стаття 54. Форма і зміст позовної заяви

Позовна заява подається до господарського суду в письмовій формі і підписується повноважною посадовою особою позивача або його представником, прокурором, громадянином - суб'єктом підприємницької діяльності або його представником.

Позовна заява повинна містити:

- 1) найменування господарського суду, до якого подається заява;
- 2) найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб), ідентифікаційні коди суб'єкта господарської діяльності за їх наявності (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки фізичної особи - платника податків за його наявності;
- 2-1) документи, що підтверджують за громадянином статус фізичної особи - підприємця;
- 3) зазначення ціни позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці; суми договору (у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів);
- 4) зміст позовних вимог; якщо позов подано до кількох відповідачів, - зміст позовних вимог щодо кожного з них;
- 5) виклад обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги; зазначення доказів, що підтверджують позов; обґрунтований розрахунок сум, що стягуються чи оспорується; законодавство, на підставі якого подається позов;
- 6) відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору якщо такі проводилися;
- 6¹) відомості про вжиття запобіжних заходів відповідно до розділу V¹ цього Кодексу;
- 7) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви.

У позовній заяві можуть бути вказані й інші відомості, якщо вони необхідні для правильного вирішення спору.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 17.05.2001 р. N 2413-III,
від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 22.05.2003 р. N 850-IV,
від 18.11.2003 р. N 1255-IV,
від 23.06.2005 р. N 2705-IV,
від 18.09.2012 р. N 5288-VI,

Стаття 55. Ціна позову

Ціна позову визначається:

- 1) у позовах про стягнення грошей - стягуваною сумою або сумою, оспорюваною за виконавчим чи іншим документом, за яким стягнення провадиться у безспірному (безакцептному) порядку;
- 2) у позовах про витребування майна - вартістю майна, що витребується;
- 3) у позовах, які складаються з кількох самостійних вимог, - загальною сумою усіх вимог;
- 4) у позовах про стягнення іноземної валюти - в іноземній валюті та у гривнях відповідно до офіційного курсу, встановленого Національним банком України на день подання позову.

В ціну позову включаються також вказані в позовній заяві суми неустойки (штрафу, пені), а якщо вони не вказані, - суми їх, визначені суддею.

Ціну позову вказує позивач. У випадках неправильного зазначення ціни позову вона визначається суддею.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 22.05.2015 р. N 484-VIII)

Стаття 56. Надсилання копії позовної заяви і доданих до неї документів

Позивач, прокурор зобов'язані при поданні позову надіслати сторонам копії позовної заяви та доданих до неї документів відповідно до кількості відповідачів та третіх осіб листом з описом вкладення.

Такий самий обов'язок покладається на позивача у разі залучення господарським судом до участі у справі іншого відповідача, заміни господарським судом неналежного відповідача.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 19.05.2011 р. N 3382-VI,
від 18.09.2012 р. N 5288-VI)

Стаття 57. Документи, що додаються до позовної заяви

До позовної заяви додаються документи, які підтверджують:

- 1) вжиття заходів досудового врегулювання господарського спору у випадках, передбачених статтею 5 цього Кодексу, з кожним із відповідачів (у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні договорів, - відповідно до договору, проект договору, лист, який містить вимогу про укладання, зміну чи розірвання договору, відомості про пропозиції однієї сторони і розгляд їх у встановленому порядку, відповідь другої сторони, якщо її одержано, та інші документи; у спорах, що виникають при виконанні договорів та

з інших підстав, - копія претензії, докази її надсилання відповідачу, копія відповіді на претензію, якщо відповідь одержано);

2) відправлення відповідачеві копії позовної заяви і доданих до неї документів;

3) сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі;

3¹) виключено;

4) обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги.

До заяви про визнання акта недійсним додається також копія оспорюваного акта або засвідчений витяг з нього.

До позовної заяви, підписаної представником позивача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника позивача.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 17.05.2001 р. N 2413-III,
від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 58. Об'єднання позовних вимог

В одній позовній заяві може бути об'єднано кілька вимог, зв'язаних між собою підставою виникнення або поданими доказами.

Суддя має право об'єднати кілька однорідних позовних заяв або справ, у яких беруть участь ті ж самі сторони, в одну справу, про що зазначається в ухвалі про порушення справи або в рішенні. За клопотанням сторін або з власної ініціативи суд об'єднує кілька вимог, що випливають з корпоративних відносин і пов'язані між собою підставою виникнення або поданими доказами.

Не допускається об'єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства, якщо інше не встановлено законом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 17.11.2009 р. N 1720-VI,
від 10.10.2013 р. N 642-VII)

Стаття 59. Відзив на позовну заяву

Відповідач має право після одержання ухвали про порушення справи надіслати:

1) господарському суду - відзив на позовну заяву і всі документи, що підтверджують заперечення проти позову;

2) позивачу, іншим відповідачам, а також прокурору, який бере участь в судовому процесі, - копію відзиву.

Відзив підписується повноважною особою відповідача або його представником.

Відзив повинен містити: найменування позивача і номер справи; мотиви повного або часткового відхилення вимог позивача з посиланням на законодавство, а також докази, що обґрунтовують відхилення позовної вимоги; перелік документів та інших доказів, що додаються до відзиву (у тому числі про надіслання копій відзиву і доданих до нього документів позивачеві, іншим відповідачам, прокурору).

До відзиву, підписаного представником відповідача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника відповідача.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 60. Подання зустрічного позову

Відповідач має право до початку розгляду господарським судом справи по суті подати до позивача зустрічний позов для спільного розгляду з первісним позовом. Зустрічний позов повинен бути взаємно пов'язаний з первісним.

Подання зустрічного позову провадиться за загальними правилами подання позовів.

(Із змінами, внесеними згідно із Законом України від 07.07.2010 р. (положення частини першої статті 60, які N 2453-VI) встановлюють строки зміни позивачем предмета або підстави позову, а також строки подання відповідачем зустрічного позову, визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 13.12.2011 р. N 17-рп/2011)

Розділ IX ПОРУШЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ТА ПІДГОТОВКА МАТЕРІАЛІВ ДО РОЗГЛЯДУ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

(назва розділу у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 61. Прийняття позовної заяви

Питання про прийняття позовної заяви вирішується суддею, якому вона була передана у порядку, встановленому частиною третьою статті 2¹ цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 07.07.2010 р. N 2453-VI, зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI щодо запровадження автоматизованої системи документообігу в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року)

Стаття 62. Відмова у прийнятті позовної заяви

Суддя відмовляє у прийнятті позовної заяви, якщо:

1) заява не підлягає розгляду в господарських судах України;

2) у провадженні господарського суду або іншого органу, який в межах своєї компетенції вирішує господарський спір, є справа зі спору між тими ж сторонами, про той же предмет із тих же підстав або є рішення цих органів з такого спору;

3) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено діяльність суб'єкта господарювання, які звернулися із позовною заявою або до яких пред'явлено позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва.

Про відмову в прийнятті позовної заяви виноситься ухвала, яка надсилається сторонам, прокурору, якщо вони є заявниками, не пізніше трьох днів з дня надходження заяви.

До ухвали про відмову у прийнятті позовної заяви, що надсилається заявникові, додаються позовні матеріали.

Ухвалу про відмову у прийнятті позовної заяви може бути оскаржено. У разі скасування цієї ухвали позовна заява вважається поданою в день первісного звернення до господарського суду.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ,
від 07.07.2010 р. N 2453-VІ,
від 12.05.2011 р. N 3329-VІ,
від 18.09.2012 р. N 5288-VІ)

Стаття 63. Повернення позовної заяви

Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи без розгляду, якщо:

- 1) позовну заяву підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;
- 2) у позовній заяві не вказано повного найменування сторін, їх поштових адрес;
- 3) у позовній заяві не вказано обставин, на яких ґрунтується позовна вимога, доказів, що підтверджують викладені в заяві обставини, обґрунтований розрахунок стягуваної чи оспорюваної суми;
- 4) не подано доказів сплати судового збору у встановлених порядку та розмірі;
- 5) порушено правила поєднання вимог або об'єднано в одній позовній заяві кілька вимог до одного чи кількох відповідачів і сумісний розгляд цих вимог перешкоджатиме з'ясуванню прав і взаємовідносин сторін чи суттєво утруднить вирішення спору;
- 6) не подано доказів надсилання відповідачеві копії позовної заяви і доданих до неї документів;
- 7) виключено;
- 8) виключено;

9) до винесення ухвали про порушення провадження у справі від позивача надійшла заява про врегулювання спору.

10) виключено;

Суддя повертає позовну заяву не пізніше трьох днів з дня її надходження, про що виносить ухвалу. Ухвалу про повернення позовної заяви може бути оскаржено.

Повернення позовної заяви не перешкоджає повторному зверненню з нею до господарського суду в загальному порядку після усунення допущеного порушення.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 17.05.2001 р. N 2413-III, від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 23.06.2005 р. N 2705-IV, від 07.07.2010 р. N 2453-VI, від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 64. Порушення провадження у справі

Суддя, прийнявши позовну заяву, не пізніше трьох днів з дня її надходження виносить і надсилає сторонам, прокурору, якщо він є заявником, ухвалу про порушення провадження у справі, в якій вказується про прийняття позовної заяви, призначення справи до розгляду в засіданні господарського суду, про час і місце його проведення, необхідні дії щодо підготовки справи до розгляду в засіданні. Ухвала про порушення провадження у справі надсилається зазначеним особам за повідомленою ними господарському суду поштовою адресою. У разі ненадання сторонами інформації щодо їх поштової адреси, ухвала про відкриття провадження у справі надсилається за адресою місцезнаходження (місця проживання) сторін, що зазначена в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. У разі відсутності сторін за такою адресою, вважається, що ухвала про порушення провадження у справі вручена їм належним чином.

Ухвала надсилається також іншим підприємствам, установам, організаціям, державним та іншим органам, у випадках, коли від них витребуються документи, відомості та висновки або їх посадові особи викликаються до господарського суду.

Ця ухвала виносить з додержанням вимог статті 86 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N (положення частини першої статті 64 щодо зміни 251/97-ВР, порядку виклику та повідомлення осіб, які беруть участь у справах, про судовий розгляд позовів і скарг без їх присутності у судових засіданнях, визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 13.12.2011 р. N 17-рп/2011)

Стаття 65. Дії судді по підготовці справи до розгляду

З метою забезпечення правильного і своєчасного вирішення господарського спору суддя вчиняє в необхідних випадках такі дії по підготовці справи до розгляду:

- 1) вирішує питання про залучення до участі у справі іншого відповідача та про виключення чи заміну неналежного відповідача;
- 2) виключено;
- 3) викликає представників сторін (якщо сторони знаходяться у тому ж населеному пункті, що й господарський суд) для уточнення обставин справи і з'ясовує, які матеріали може бути подано додатково;
- 4) зобов'язує сторони, інші підприємства, установи, організації, державні та інші органи, їх посадових осіб виконати певні дії (звірити розрахунки, провести огляд доказів у місці їх знаходження тощо); витребує від них документи, відомості, висновки, необхідні для вирішення спору, чи знайомиться з такими матеріалами безпосередньо в місці їх знаходження;
- 5) вирішує питання про призначення експертизи;
- 6) провадить огляд і дослідження письмових та речових доказів у місці їх знаходження;
- 7) вирішує питання про визнання явки представників сторін у засідання господарського суду обов'язковою;
- 8) вирішує питання про виклик посадових та інших осіб для дачі пояснень по суті справи;
- 9) вирішує питання про розгляд справи безпосередньо на підприємстві, в організації;
- 10) вирішує питання про вжиття заходів до забезпечення позову;
- 11) вчиняє інші дії, спрямовані на забезпечення правильного і своєчасного розгляду справи.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 17.05.2001 р. N 2413-ІІІ,
від 23.06.2005 р. N 2705-ІV)

Розділ X ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

Стаття 66. Підстави забезпечення позову

Господарський суд за заявою сторони, прокурора або з власної ініціативи має право вжити передбачених статтею 67 цього Кодексу заходів до забезпечення позову. Забезпечення позову допускається в будь-якій стадії провадження у справі, якщо нежиття таких заходів може утруднити чи зробити неможливим виконання рішення господарського суду.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,

Стаття 67. Заходи до забезпечення позову

Позов забезпечується:

накладанням арешту на майно або грошові суми, що належать відповідачу;

заборонаю відповідачеві вчиняти певні дії;

заборонаю іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору;

зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку.

Про забезпечення позову виноситься ухвала.

Ухвалу про забезпечення позову може бути оскаржено.

Не допускається забезпечення позову у справах, що виникають з корпоративних відносин, шляхом заборони:

проводити загальні збори акціонерів або учасників господарського товариства та приймати ними рішення;

надавати емітентом, реєстратором, зберігачем, депозитарієм реєстр власників іменних цінних паперів, інформацію про акціонерів або учасників господарського товариства для проведення загальних зборів товариства;

участі (реєстрації для участі) або неучасті акціонерів або учасників у загальних зборах товариства, визначення правомочності загальних зборів акціонерів або учасників господарського товариства;

здійснювати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб покладені на них згідно із законодавством повноваження.

Не допускається забезпечення позову шляхом зупинення рішень, актів Національного банку України, а також встановлення для Національного банку України заборони або обов'язку вчиняти певні дії.

Не допускається накладення арешту на майно, на яке накладено арешт відповідно до Кримінального процесуального кодексу України.

Не допускається забезпечення позову у справах, відповідачем у яких є неплатоспроможний банк або Фонд гарантування вкладів фізичних осіб шляхом:

накладення арешту на майно або грошові суми, що належать відповідачу;

заборони відповідачу вчиняти певні дії.

Майно або грошові суми клієнта неплатоспроможного банку, на які судом накладено арешт до дня віднесення банку до категорії неплатоспроможних, може бути передано приймаючому або перехідному банку чи спеціалізованій установі, утвореній Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, у встановленому законодавством про систему гарантування вкладів фізичних осіб порядку з письмовим повідомленням Фондом гарантування вкладів фізичних осіб особи, в інтересах якої накладено арешт. При цьому передане майно або грошові суми залишаються обтяженими відповідно до ухвали суду про накладення арешту.

Господарський суд, який розглядає спір про право власності на акції (частки, паї) товариства, може винести ухвалу про забезпечення позову шляхом встановлення заборони на внесення змін до статуту цього товариства в частині зміни розміру статутного капіталу.

Види забезпечення позову повинні бути співвідносними із заявленими позивачем вимогами.

Види забезпечення позову можуть використовуватися господарським судом лише в межах предмета позову та не повинні порушувати прав інших акціонерів (учасників) господарського товариства. Зокрема, заборона вчиняти дії має стосуватися лише пакета акцій, безпосередньо пов'язаного з предметом спору.

Не допускається забезпечення позову заходами, не передбаченими цим Кодексом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 17.09.2008 р. N 513-VI,
від 17.11.2009 р. N 1720-VI,
від 04.11.2010 р. N 2677-VI,
від 23.02.2012 р. N 4452-VI,
від 10.10.2013 р. N 642-VII,
від 18.06.2015 р. N 541-VIII,
від 16.07.2015 р. N 629-VIII,
від 10.11.2015 р. N 772-VIII,
який вводить в дію з 11.06.2016 р.)

Стаття 68. Скасування забезпечення позову

Питання про скасування забезпечення позову вирішується господарським судом, що розглядає справу, із зазначенням про це в рішенні чи ухвалі.

Розділ XI ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

(назва розділу у редакції
Закону України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 69. Строк вирішення спору

Спір має бути вирішено господарським судом у строк не більше двох місяців від дня одержання позовної заяви.

Спiр про стягнення заборгованостi за опротестованим векселем має бути вирішено господарським судом у строк не бiльше одного мiсяця вiд дня одержання позовної заяви.

У виняткових випадках за клопотанням сторони, з урахуванням особливостей розгляду спору, господарський суд ухвалою може продовжити строк розгляду спору, але не бiльш як на п'ятнадцять днiв.

(З змiнами i доповненнями, внесеними згiдно iз законами України вiд 13.05.97 р. N 251/97-ВР, вiд 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 70. Виключена.

(З змiнами, внесеними згiдно iз Законом України вiд 13.05.97 р. N 251/97-ВР, виключена згiдно iз Законом України вiд 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 71. Виключена.

(У редакцiї Закону України вiд 13.05.97 р. N 251/97-ВР, виключена згiдно iз Законом України вiд 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 72. Виключена.

(У редакцiї Закону України вiд 13.05.97 р. N 251/97-ВР, виключена згiдно iз Законом України вiд 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 73. Виключена.

(згiдно iз Законом України вiд 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 74. Порядок ведення засiдання

Порядок ведення засiдання визначається суддею, а в разi розгляду справи трьома суддями - суддею, головуєчим у засiданнi.

Суддя оголошує склад господарського суду, роз'яснює учасникам судового процесу їх права та обов'язки i сприяє у здiйсненнi належних їм прав.

У засiданнi заслуховуються представники позивача i вiдповідача та iншi особи, якi беруть участь у засiданнi.

Учасники судового процесу, а також iншi особи, присутнi в залi судового засiдання, зобов'язанi беззаперечно виконувати розпорядження головуєчого, додержуватися в судовому засiданнi встановленого порядку та утримуватися вiд будь-яких дiй, що свiдчать

про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил. За неповагу до суду винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, у зв'язку з чим у судовому засіданні із розгляду господарської справи оголошується перерва.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 16.01.2014 р. N 721-VII,
зміни, внесені Законом України від 16.01.2014 р. N 721-VII, втратили чинність
у зв'язку з втратою чинності Законом України від 16.01.2014 р. N 721-VII
згідно із Законом України від 28.01.2014 р. N 732-VII,
від 23.02.2014 р. N 767-VII)

Стаття 74¹. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції

Господарський суд за власною ініціативою або за клопотанням сторони, третьої особи, прокурора, іншого учасника судового процесу може постановити ухвалу про їх участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в обов'язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніше як за сім днів до дня проведення судового засідання, в якому відбудуватиметься така участь.

Питання про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції вирішується господарським судом за наявності відповідного клопотання або за власною ініціативою не пізніше як за п'ять днів до дня проведення такого судового засідання. Ухвала суду, прийнята за наслідками вирішення цього питання, оскарженню не підлягає.

Ухвала про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції повинна містити:

- 1) найменування суду, якому доручається забезпечити проведення відеоконференції;
- 2) найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові (за його наявності) - для фізичних осіб) особи, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, та її процесуальний статус;
- 3) дату і час проведення судового засідання.

Копія ухвали про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції негайно надсилається до суду, який зобов'язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. З метою забезпечення своєчасного проведення відеоконференції копія ухвали також може бути надіслана за допомогою кур'єра, факсу або електронної пошти.

Використовувані у судовому засіданні технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені цим Кодексом.

Хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються господарським судом, який розглядає господарську справу, за допомогою технічних засобів відеозапису. Носій відеозапису відеоконференції є додатком до протоколу судового засідання і після закінчення судового засідання приєднується до матеріалів справи.

У разі якщо особа, яка подала клопотання про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, з'явилася до зали судового засідання, така особа бере участь у судовому засіданні в загальному порядку.

Участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції згідно з правилами цієї статті може відбуватися під час вирішення господарських спорів у судах першої, апеляційної, касаційної інстанцій та перегляду справ Верховним Судом України.

(Доповнено статтею 74¹ згідно із
Законом України від 04.07.2012 р. N 5041-VI)

Стаття 75. Вирішення спору при неподанні відзиву на позовну заяву і витребуваних господарським судом матеріалів

Якщо відзив на позовну заяву і витребувані господарським судом документи не подано, справу може бути розглянуто за наявними в ній матеріалами.

Стаття 76. Виключена.

(згідно із Законом України
від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 77. Відкладення розгляду справи, перерва в засіданні

Господарський суд відкладає в межах строків, встановлених статтею 69 цього Кодексу, розгляд справи, коли за якихось обставин спір не може бути вирішено в даному засіданні. Такими обставинами, зокрема, є:

- 1) нез'явлення в засідання представників сторін, інших учасників судового процесу;
- 1¹) виникнення технічних проблем, що унеможливають участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції, за наявності ухвали суду про таку участь, крім випадків, коли відповідно до цього Кодексу судові засідання може відбутися без участі такої особи;
- 2) неподання витребуваних доказів;
- 3) необхідність витребування нових доказів;
- 4) залучення до участі в справі іншого відповідача, заміна неналежного відповідача;
- 5) необхідність заміни відведеного судді, судового експерта.

Про відкладення розгляду справи виноситься ухвала, в якій вказуються час і місце проведення наступного засідання.

Суддя має право оголосити перерву в засіданні в межах встановленого строку вирішення спору з наступною вказівкою про це в рішенні або ухвалі.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 04.07.2012 р. N 5041-VI)

Стаття 78. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем, мирова угода сторін

Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем і умови мирової угоди сторін викладаються в адресованих господарському суду письмових заявах, що долучаються до справи. Ці заяви підписуються відповідно позивачем, відповідачем чи обома сторонами.

До прийняття відмови позивача від позову або до затвердження мирової угоди сторін господарський суд роз'яснює сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, перевіряє, чи є повноваження на вчинення цих дій у представників сторін.

Мирова угода може стосуватися лише прав і обов'язків сторін щодо предмету позову.

Про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін господарський суд виносить ухвалу, якою одночасно припиняє провадження у справі.

У разі визнання відповідачем позову господарський суд приймає рішення про задоволення позову за умови, що дії відповідача не суперечать законодавству або не порушують прав і охоронюваних законом інтересів інших осіб.

(У редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 79. Зупинення провадження у справі та його поновлення

Господарський суд зупиняє провадження у справі в разі неможливості розгляду даної справи до вирішення пов'язаної з нею іншої справи, що розглядається іншим судом, а також у разі звернення господарського суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.

Господарський суд має право зупинити провадження у справі за клопотанням сторони, прокурора, який бере участь в судовому процесі, або за своєю ініціативою у випадках:

- 1) призначення господарським судом судової експертизи;
- 2) надсилання господарським судом матеріалів прокурору або органу досудового розслідування;
- 3) заміни однієї з сторін її правонаступником.

Господарський суд поновлює провадження у справі після усунення обставин, що зумовили його зупинення.

Про зупинення провадження у справі та його поновлення виноситься ухвала.

Ухвалу про зупинення провадження може бути оскаржено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ, від 18.11.2003 р. N 1255-ІV, від 21.01.2010 р. N 1837-VI, від 12.05.2011 р. N 3329-VI, від 16.05.2013 р. N 245-VII)

Стаття 80. Припинення провадження у справі

Господарський суд припиняє провадження у справі, якщо:

- 1) спір не підлягає вирішенню в господарських судах України;
- 1-1) відсутній предмет спору;
- 2) є рішення господарського суду або іншого органу, який в межах своєї компетенції вирішив господарський спір між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав;
- 3) виключено;
- 4) позивач відмовився від позову і відмову прийнято господарським судом;
- 5) сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду;
- 6) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено діяльність суб'єкта господарювання, які були однією із сторін у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;
- 7) сторони уклали мирову угоду і вона затверджена господарським судом.

У випадках припинення провадження у справі повторне звернення до господарського суду зі спору між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав не допускається.

Про припинення провадження у справі виноситься ухвала, в якій мають бути вирішені питання про розподіл між сторонами господарських витрат, про повернення судового збору з бюджету, а також можуть бути розв'язані питання про стягнення штрафів, передбачених у пунктах 4 і 5 частини другої статті 83 цього Кодексу.

Ухвалу про припинення провадження у справі може бути оскаржено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 17.05.2001 р. N 2413-ІІІ, від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ, від 23.06.2005 р. N 2705-ІV, від 12.05.2011 р. N 3329-VI)

Стаття 81. Залишення позову без розгляду

Господарський суд залишає позов без розгляду, якщо:

- 1) позовну заяву підписано особою, яка не має права підписувати її, або особою, посадове становище якої не вказано;
- 2) у провадженні господарського суду або іншого органу, який діє в межах своєї компетенції, є справа з господарського спору між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав;
- 3) виключено;
- 4) позивач не звертався до установи банку за одержанням з відповідача заборгованості, коли вона відповідно до законодавства мала бути одержана через банк;
- 5) позивач без поважних причин не подав витребувані господарським судом матеріали, необхідні для вирішення спору, або представник позивача не з'явився на виклик у засідання господарського суду і його нез'явлення перешкоджає вирішенню спору;
- 6) громадянин відмовився від позову, який було подано у його інтересах прокурором.

Про залишення заяви без розгляду виноситься ухвала, в якій можуть бути вирішені питання про розподіл між сторонами господарських витрат, про повернення судового збору з бюджету, а також про стягнення штрафів, передбачених у пунктах 4 і 5 частини другої статті 83 цього Кодексу.

Ухвалу про залишення позову без розгляду може бути оскаржено.

Після усунення обставин, що зумовили залишення позову без розгляду, позивач має право знову звернутися з ним до господарського суду в загальному порядку.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 17.05.2001 р. N 2413-III,
від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 23.06.2005 р. N 2705-IV)

Стаття 81¹. Протоколи

У судовому засіданні, а також про огляд і дослідження письмових або речових доказів у місці їх знаходження складається протокол.

У протоколі судового засідання зазначаються:

- 1) рік, місяць, число і місце судового засідання;
- 2) найменування суду, що розглядає справу, та склад суду;
- 3) номер справи і найменування сторін;
- 4) відомості про явку в судове засідання представників сторін, інших учасників судового процесу або про причини їх неявки;

5) відомості про роз'яснення господарським судом сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, їх процесуальних прав і обов'язків, зокрема, права заявляти відводи, та попередження перекладача про відповідальність за завідомо неправильний переклад, судового експерта - за дачу завідомо неправильного висновку або відмові від дачі висновку;

6) усні заяви і клопотання сторін та інших осіб, які беруть участь у справі;

7) усні роз'яснення судовими експертами своїх висновків і відповіді на поставлені їм додаткові запитання.

Протокол веде секретар судового засідання.

Протокол у триденний строк підписують суддя (суддя - головуєчий у колегії суддів) і секретар судового засідання.

Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, мають право знайомитися з протоколами і протягом п'яти днів після їх підписання подавати письмові зауваження з приводу допущених у протоколах неправильностей або неповноти протоколу. Зауваження на протоколи у всіх випадках долучаються до матеріалів справи.

Господарський суд розглядає зауваження на протокол протягом п'яти днів з дня подання зауваження і за результатами розгляду виносить ухвалу, якою приймає зауваження або мотивовано відхиляє їх.

На вимогу хоча б одного учасника судового процесу у суді першої чи апеляційної інстанції при розгляді справи по суті або за ініціативою суду здійснюється фіксування судового процесу з допомогою звукозаписувального технічного засобу.

У випадку неявки у судові засідання всіх учасників судового процесу фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється.

Відтворення технічного запису судового процесу здійснюється в судовому засіданні при розгляді справи судом у першій інстанції, в апеляційному чи касаційному порядку, а також при розгляді зауважень на протокол судового засідання на вимогу сторін чи за ініціативою суду.

Питання про видачу копії технічного запису учаснику процесу, про його відтворення поза судовим засіданням вирішуються головою у кожному окремому випадку залежно від обставин.

Розмір судового збору за роздрукування та видачу в електронному вигляді копії технічного запису судового засідання встановлюється законом.

(Доповнено статтею 81¹ згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III,
із змінами і доповненнями, внесеними
законами України від 08.09.2005 р. N 2875-IV,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

(положення частини восьмої статті 81¹, яким передбачено випадки, коли повне фіксування судового процесу технічними засобами не здійснюється, визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 08.12.2011 р. N 16-рп/2011)

Стаття 82. Прийняття рішення

При вирішенні господарського спору по суті (задоволення позову, відмова в позові повністю або частково) господарський суд приймає рішення.

Рішення приймається господарським судом за результатами оцінки доказів, поданих сторонами та іншими учасниками господарського процесу, а також доказів, які були витребувані господарським судом, у нарадчій кімнаті.

Рішення викладається у письмовій формі та підписується всіма суддями, які брали участь у засіданні. У разі розгляду справи трьома суддями суддя, не згодний з рішенням, зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, що приєднується до справи. При виборі і застосуванні правової норми до спірних правовідносин суд враховує висновки Верховного Суду України, викладені у постановках, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстав, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу.

Суд має право відступити від правової позиції, викладеної у висновках Верховного Суду України, з одночасним наведенням відповідних мотивів.

(У редакції Закону України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 07.07.2010 р. N 2453-VI, від 20.10.2011 р. N 3932-VI, від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 82¹. Таємниця нарадчої кімнати

Під час ухвалення судового рішення ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який розглядає справу.

Під час перебування в нарадчій кімнаті суддя не має права розглядати інші судові справи.

Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення рішення у нарадчій кімнаті.

(Доповнено статтею 82¹ згідно із Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 83. Права господарського суду щодо прийняття рішення

Господарський суд, приймаючи рішення, має право:

1) визнати недійсним повністю чи у певній частині пов'язаний з предметом спору договір, який суперечить законодавству;

- 2) виходити за межі позовних вимог, якщо це необхідно для захисту прав і законних інтересів позивачів або третіх осіб з самостійними вимогами на предмет спору і про це є клопотання заінтересованої сторони;
- 3) зменшувати у виняткових випадках розмір неустойки (штрафу, пені), яка підлягає стягненню зі сторони, що порушила зобов'язання;
- 4) стягувати у доход Державного бюджету України із сторони, що порушила строки розгляду претензії, штраф у розмірі, встановленому статтею 9 цього Кодексу або у відповідності до законів, що регулюють порядок досудового врегулювання спорів у конкретних правовідносинах;
- 5) стягувати в доход Державного бюджету України з винної сторони штраф у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за ухилення від вчинення дій, покладених господарським судом на сторону;
- 6) відстрочити або розстрочити виконання рішення.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 30.06.93 р. N 3345-ХІІ,
від 20.02.96 р. N 54/96-ВР,
від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ)

Стаття 84. Зміст рішення

Рішення господарського суду ухвалюється іменем України і складається із вступної, описової, мотивувальної і резолютивної частин, при цьому:

- 1) у вступній частині вказуються найменування господарського суду, номер справи, дата прийняття рішення, найменування сторін, ціна позову, прізвище судді (суддів), представників сторін, прокурора та інших осіб, які брали участь у засіданні, посади цих осіб. При розгляді справи на підприємстві, в організації про це також вказується у вступній частині рішення;
- 2) описова частина має містити стислий виклад вимог позивача, відзиву на позовну заяву, заяв, пояснень і клопотань сторін та їх представників, інших учасників судового процесу, опис дій, виконаних господарським судом (огляд та дослідження доказів і ознайомлення з матеріалами безпосередньо в місці їх знаходження);
- 3) у мотивувальній частині вказуються обставини справи, встановлені господарським судом; причини виникнення спору; докази, на підставі яких прийнято рішення; зміст письмової угоди сторін, якщо її досягнуто; доводи, за якими господарський суд відхилив клопотання і докази сторін, їх пропозиції щодо умов договору або угоди сторін; законодавство, яким господарський суд керувався, приймаючи рішення; обґрунтування відстрочки або розстрочки виконання рішення;
- 4) резолютивна частина має містити висновок про задоволення позову або про відмову в позові повністю чи частково по кожній з заявлених вимог. Висновок не може залежати від настання або ненастання якихось обставин (умовне рішення).

При задоволенні позову в резолютивній частині рішення вказуються:

найменування сторони, на користь якої вирішено спір, і сторони, з якої здійснено стягнення грошових сум або яка зобов'язана виконати відповідні дії, строк виконання цих дій, а також строк сплати грошових сум при відстрочці або розстрочці виконання рішення;

розмір сум, що підлягають стягненню (основної заборгованості за матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги, неустойки, штрафу, пені та збитків, а також штрафів, передбачених у пунктах 4 і 5 частини другої статті 83 цього Кодексу);

найменування майна, що підлягає передачі, і місце його знаходження (у спорі про передачу майна);

найменування, номер і дата виконавчого або іншого документа про стягнення коштів у безспірному порядку (у спорі про визнання цього документа як такого, що не підлягає виконанню), а також сума, що не підлягає списанню.

У спорі, що виник при укладанні або зміні договору, в резолютивній частині вказується рішення з кожної спірної умови договору, а у спорі про спонукання укласти договір-умови, на яких сторони зобов'язані укласти договір, з посиланням на поданий позивачем проект договору.

В резолютивній частині рішення вказується про визнання договору недійсним у випадках, передбачених у пункті 1 статті 83 цього Кодексу.

При задоволенні заяви про визнання акта недійсним в резолютивній частині вказуються найменування акта і органу, що його видав, номер акта, дата його видання, чи визнається акт недійсним повністю або частково (в якій саме частині).

Частину шосту виключено.

В резолютивній частині рішення вказується про розподіл господарських витрат між сторонами, про повернення судового збору з бюджету.

Якщо у справі беруть участь кілька позивачів або відповідачів, у рішенні вказується, як вирішено спір щодо кожного з них, або зазначається, що обов'язок чи право стягнення є солідарним.

При розгляді первісного і зустрічного позовів у рішенні вказуються результати розгляду кожного з позовів.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 18.11.2003 р. N 1255-IV,
від 04.11.2010 р. N 2677-VI)

Стаття 85. Оголошення рішення та набрання ним законної сили

Прийняте рішення оголошується господарським судом у судовому засіданні після закінчення розгляду справи.

У разі проголошення у судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин рішення господарський суд повідомляє, коли буде складено повне рішення.

Рішення суду, яке містить вступну та резолютивну частини, підписується всім складом господарського суду і додається до справи.

Повне рішення повинно бути складено у строк не більше п'яти днів з дня проголошення вступної і резолютивної частини рішення.

Рішення господарського суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, якщо апеляційну скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи апеляційним господарським судом.

(У редакції законів України
від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ;
із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 11.05.2007 р. N 1012-V;
у редакції Закону України
від 07.07.2010 р. N 2453-VІ)

Стаття 86. Винесення ухвали та її зміст

Якщо господарський спір не вирішується по суті (відкладення розгляду справи, зупинення, припинення провадження у справі, залишення позову без розгляду тощо), господарський суд виносить ухвалу.

Ухвала господарського суду має містити:

- 1) найменування господарського суду, номер справи і дату винесення ухвали, найменування сторін, ціну позову, вимогу позивача, прізвища судді (суддів), представників сторін, прокурора, інших осіб, які брали участь у засіданні (із зазначенням їх посад);
- 2) стислий виклад суті спору або зміст питання, з якого виноситься ухвала;
- 3) мотиви винесення ухвали з посиланням на законодавство;
- 4) висновок з розглянутого питання;
- 5) вказівку на дії, що їх повинні вчинити сторони, інші підприємства, організації, державні та інші органи та їх посадові особи у строки, визначені господарським судом.

Ухвала господарського суду, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, виноситься також щодо накладення арешту на майно або зняття з нього арешту у разі визнання недійсним кредитного договору, в якому виконання зобов'язання позичальника забезпечено заставою майна, а також у разі визнання недійсним договору застави, яким забезпечується виконання позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 02.10.2012 р. N 5405-VІ)

Стаття 87. Надсилання рішень та ухвал

Повне рішення та ухвали надсилаються сторонам, прокурору, третім особам, які брали участь в судовому процесі, але не були присутні у судовому засіданні, рекомендованим листом з повідомленням про вручення не пізніше трьох днів з дня їх прийняття або за їх зверненням вручаються їм під розписку безпосередньо у суді.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 22.05.2003 р. N 850-IV, від 17.11.2009 р. N 1720-VI, від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 88. Додаткове рішення, ухвала

Господарський суд має право за заявою сторони, прокурора, який брав участь в судовому процесі, або за своєю ініціативою прийняти додаткове рішення, ухвалу, якщо:

- 1) з якоїсь позовної вимоги, яку було розглянуто в засіданні господарського суду, не прийнято рішення;
- 2) не вирішено питання про розподіл господарських витрат або про повернення судового збору з бюджету.

Додаткове рішення, ухвала можуть бути оскаржені в установленому порядку.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 89. Роз'яснення і виправлення рішення, ухвали

Суддя за заявою сторони чи державного виконавця роз'яснює рішення, ухвалу, не змінюючи при цьому їх змісту, а також за заявою сторони або за своєю ініціативою виправляє допущені в рішенні, ухвалі описки чи арифметичні помилки, не зачіпаючи суті рішення.

Про роз'яснення рішення, ухвали, а також про виправлення описок чи арифметичних помилок виноситься ухвала.

Подання заяви про роз'яснення рішення суду допускається, якщо воно ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред'явлене до примусового виконання.

Заява про роз'яснення рішення суду розглядається протягом десяти днів. Неявка осіб, які брали участь у справі, і (або) державного виконавця не перешкоджає розгляду питання про роз'яснення рішення суду.

Ухвала, в якій роз'яснюється рішення суду, надсилається особам, які брали участь у справі, а також державному виконавцю, якщо рішення суду роз'яснено за його заявою.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,

від 19.10.2000 р. N 2056-III,
від 04.11.2010 р. N 2677-VI)

Стаття 90. Окрема ухвала. Повідомлення господарського суду

Господарський суд, виявивши при вирішенні господарського спору порушення законності або недоліки в діяльності підприємства, установи, організації, державного чи іншого органу, виносить окрему ухвалу.

Окрема ухвала надсилається відповідним підприємствам, установам, організаціям, державним та іншим органам, посадовим особам, які несуть відповідальність за ухилення від виконання вказівок, що містяться в окремій ухвалі, в порядку та розмірі, передбачених частиною першою статті 119 цього Кодексу.

Окрему ухвалу може бути оскаржено в установленому цим Кодексом порядку.

Якщо при вирішенні господарського спору господарський суд виявить у діяльності працівників підприємств та організацій порушення законності, що містять ознаки кримінального правопорушення, господарський суд надсилає про цей факт повідомлення прокурору або органу досудового розслідування.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 16.05.2013 р. N 245-VII)

Розділ XII ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ

(Розділ із змінами, внесеними згідно із
законами України від 30.06.93 р. N 3345-XII,
від 13.05.97 р. N 251/97-ВР,
від 21.12.2000 р. N 2181-III,
від 17.05.2001 р. N 2413-III,
у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 91. Право апеляційного оскарження

Сторони у справі, прокурор, треті особи, особи, які не брали участь у справі, якщо господарський суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення місцевого господарського суду, яке не набрало законної сили. Ухвали місцевого господарського суду оскаржуються в апеляційному порядку окремо від рішення господарського суду лише у випадках, передбачених статтею 106 цього Кодексу.

Апеляційна скарга подається через місцевий господарський суд, який розглянув справу.

Місцевий господарський суд у триденний строк надсилає одержану апеляційну скаргу разом зі справою, а у випадках, передбачених частиною третьою статті 106 цього Кодексу, - копіями матеріалів справи відповідному апеляційному господарському суду.

Справа, яка надіслана до апеляційного господарського суду, реєструється в день її надходження з дотриманням порядку, встановленого частинами другою, третьою статті 2¹ цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року)

Стаття 92. Визначення апеляційної інстанції

Перегляд за апеляційною скаргою рішень та ухвал місцевого господарського суду здійснює апеляційний господарський суд, повноваження якого поширюються на територію знаходження відповідного місцевого господарського суду.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 93. Строк подання апеляційної скарги

Апеляційна скарга подається на рішення місцевого господарського суду протягом десяти днів, а на ухвалу місцевого господарського суду - протягом п'яти днів з дня їх оголошення місцевим господарським судом. У разі якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частину рішення, зазначений строк обчислюється з дня підписання рішення, оформленого відповідно до статті 84 цього Кодексу.

Апеляційний господарський суд постановляє ухвалу про повернення апеляційної скарги у випадках, якщо вона подана після закінчення строків, установлених цією статтею, і суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку, та незалежно від поважності причини пропуску цього строку - у разі, якщо апеляційна скарга подана прокурором, органом державної влади, органом місцевого самоврядування після спливу одного року з дня оголошення оскаржуваного судового рішення. Розгляд заяви особи про поновлення строку на подання апеляційної скарги здійснюється одним із суддів колегії суддів апеляційного господарського суду, склад якої визначений при реєстрації справи відповідно до положень частини четвертої статті 91 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 20.12.2011 р. N 4176-VI)

Стаття 94. Форма і зміст апеляційної скарги

Апеляційна скарга подається у письмовій формі і повинна містити:

- 1) найменування апеляційного господарського суду, до якого подається скарга;
- 2) найменування місцевого господарського суду, який прийняв рішення, номер справи та дату прийняття рішення;

3) вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, а також підстави, з яких порушено питання про перегляд рішення, з посиланням на законодавство і матеріали, що є у справі або подані додатково;

4) перелік документів, доданих до скарги.

Апеляційна скарга підписується особою, яка подає скаргу або її представником.

До скарги додаються докази сплати судового збору і надсилання копії скарги іншій стороні у справі.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 95. Надсилання копії апеляційної скарги сторонам у справі

Особа, яка подає апеляційну скаргу, надсилає іншій стороні у справі копію цієї скарги і доданих до неї документів, які у сторони відсутні.

Прокурор, який подає апеляційну скаргу, надсилає сторонам по справі її копію і копії доданих до неї документів, які відсутні у справі.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 96. Відзив на апеляційну скаргу

Сторона у справі, отримавши апеляційну скаргу, має право надіслати відзив на неї апеляційній інстанції і особі, яка подала скаргу.

Відсутність відзиву на апеляційну скаргу не перешкоджає перегляду рішення місцевого господарського суду.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 97. Повернення апеляційної скарги

Апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається апеляційним господарським судом, якщо:

1) апеляційна скарга підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) до скарги не додано доказів надсилання її копії іншій стороні (сторонам);

3) до скарги не додано документів, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі;

4) скаргу подано після закінчення строку, встановленого для її подання, без клопотання про поновлення цього строку або таке клопотання відхилено;

5) до винесення ухвали про прийняття скарги до провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання.

Про повернення апеляційної скарги виноситься ухвала.

На ухвалу про повернення апеляційної скарги може бути подана касаційна скарга.

Після усунення обставин, зазначених у пунктах 1, 2 і 3 частини першої цієї статті, апеляційна скарга може бути подана повторно.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 20.12.2011 р. N 4176-VI)

Стаття 98. Прийняття апеляційної скарги

Про прийняття апеляційної скарги до провадження апеляційний господарський суд виносить ухвалу, в якій повідомляється про час і місце розгляду скарги. Питання про прийняття апеляційної скарги до провадження або про відмову у прийнятті до провадження апеляційний господарський суд вирішує не пізніше трьох днів з дня надходження апеляційної скарги.

Ухвала надсилається сторонам та прокурору, який брав участь у розгляді справи або вступив у розгляд справи.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 99. Порядок розгляду апеляційної скарги

В апеляційній інстанції справи переглядаються за правилами розгляду цих справ у першій інстанції з урахуванням особливостей, передбачених у цьому розділі.

Апеляційний господарський суд, переглядаючи рішення в апеляційному порядку, користується правами, наданими суду першої інстанції.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 100. Відмова від апеляційної скарги

Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї до винесення постанови.

Апеляційний господарський суд має право не приймати відмову від скарги з підстав, визначених у частині шостій статті 22 цього Кодексу.

Про прийняття відмови від скарги апеляційний господарський суд виносить ухвалу, якщо рішення місцевого господарського суду не оскаржено іншою стороною.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 101. Межі перегляду справи в апеляційній інстанції

У процесі перегляду справи апеляційний господарський суд за наявними у справі і додатково поданими доказами повторно розглядає справу. Додаткові докази приймаються судом, якщо заявник обгрунтував неможливість їх подання суду першої інстанції з причин, що не залежали від нього.

Апеляційний господарський суд не зв'язаний доводами апеляційної скарги і перевіряє законність і обгрунтованість рішення місцевого господарського суду у повному обсязі.

В апеляційній інстанції не приймаються і не розглядаються вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 102. Строк розгляду апеляційної скарги

Апеляційна скарга на рішення місцевого господарського суду розглядається у двомісячний строк з дня постановлення ухвали про прийняття апеляційної скарги до провадження.

Апеляційна скарга на ухвалу місцевого господарського суду розглядається протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про прийняття апеляційної скарги до провадження.

(У редакції Закону України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 103. Повноваження апеляційної інстанції

Апеляційна інстанція за результатами розгляду апеляційної скарги має право:

- 1) залишити рішення місцевого господарського суду без змін, а скаргу без задоволення;
- 2) скасувати рішення повністю або частково і прийняти нове рішення;
- 3) скасувати рішення повністю або частково і припинити провадження у справі або залишити позов без розгляду повністю або частково;
- 4) змінити рішення.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 104. Підстави для скасування або зміни рішення

Підставами для скасування або зміни рішення місцевого господарського суду є:

- 1) неповне з'ясування обставин, що мають значення для справи;
- 2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які місцевий господарський суд визнав встановленими;

3) невідповідність висновків, викладених у рішенні місцевого господарського суду, обставинам справи;

4) порушення або неправильне застосування норм матеріального чи процесуального права.

Порушення або неправильне застосування норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення лише за умови, якщо це порушення призвело до прийняття неправильного рішення.

Порушення норм процесуального права є в будь-якому випадку підставою для скасування рішення місцевого господарського суду, якщо:

- 1) справу розглянуто господарським судом у незаконному складі колегії суддів;
- 2) справу розглянуто господарським судом за відсутністю будь-якої із сторін, не повідомленої належним чином про місце засідання суду;
- 3) господарський суд прийняв рішення про права і обов'язки осіб, що не були залучені до участі у справі;
- 4) рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у рішенні;
- 5) рішення прийнято не тими суддями, які входили до складу колегії, що розглядала справу;
- 6) рішення прийнято господарським судом з порушенням правил предметної або територіальної підсудності, крім випадків, передбачених у частині третій статті 17 цього Кодексу;
- 7) рішення прийнято господарським судом з порушенням правил виключної підсудності.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 15.12.2006 р. N 483-V)

Стаття 105. Постанова апеляційної інстанції

За наслідками розгляду апеляційної скарги апеляційний господарський суд приймає постанову.

У постанові мають бути зазначені:

- 1) найменування апеляційного господарського суду, який розглянув апеляційну скаргу, склад суду, номер справи і дата прийняття постанови;
- 2) найменування сторін і найменування особи, яка подала скаргу;
- 3) найменування місцевого господарського суду, рішення якого оскаржується, номер справи, дата прийняття рішення, прізвища судді (суддів);
- 4) стислий виклад суті рішення місцевого господарського суду;

- 5) підстави, з яких порушено питання про перегляд рішення;
- 6) доводи, викладені у відзиві на апеляційну скаргу;
- 7) обставини справи, встановлені апеляційною інстанцією, доводи, за якими апеляційна інстанція відхиляє ті чи інші докази, мотиви застосування законів та інших нормативно-правових актів;
- 8) у разі скасування або зміни рішення місцевого господарського суду - доводи, за якими апеляційна інстанція не погодилась з висновками суду першої інстанції;
- 9) висновки за результатами розгляду апеляційної скарги;
- 10) новий розподіл судових витрат у разі скасування чи зміни рішення.

Постанова набирає законної сили з дня її прийняття.

Постанова надсилається сторонам у справі в триденний строк з дня її прийняття.

Постанову апеляційної інстанції може бути оскаржено у касаційному порядку.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 106. Апеляційні скарги на ухвали місцевого господарського суду

Окремо від рішення місцевого господарського суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали місцевого господарського суду:

- 1) про вжиття запобіжних заходів, відмову в задоволенні заяви про вжиття запобіжних заходів, залишення без змін ухвали про вжиття запобіжних заходів, зміну чи скасування ухвали про вжиття запобіжних заходів;
- 2) про повернення позовної заяви;
- 3) про відмову у прийнятті позовної заяви;
- 4) про передачу справи за підсудністю;
- 5) про забезпечення позову, скасування забезпечення позову;
- 6) про зупинення провадження у справі;
- 7) про припинення провадження у справі;
- 8) про залишення позову без розгляду;
- 9) про затвердження мирової угоди;
- 10) у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом";

- 11) про відмову прийняти додаткове рішення, ухвалу;
- 12) про роз'яснення чи відмову у роз'ясненні рішення, ухвали;
- 13) про внесення виправлень у рішення, ухвалу;
- 14) про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами;
- 15) окрема;
- 16) додаткова;
- 17) про поновлення пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання;
- 18) про внесення виправлень до наказу, визнання наказу таким, що не підлягає виконанню;
- 19) про видачу дубліката наказу або відмову у його видачі;
- 20) про відстрочку або розстрочку виконання рішення, ухвали, постанови, зміни способу та порядку їх виконання;
- 21) про розгляд скарг на дії (бездіяльність) органів Державної виконавчої служби;
- 22) про відмову у прийнятті заяви про скасування рішення третейського суду;
- 23) про повернення заяви про скасування рішення третейського суду;
- 24) про відмову поновити пропущений процесуальний строк;
- 25) про повернення заяви про видачу виконавчого документа за рішенням третейського суду.

Заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду. У разі подання апеляційної скарги на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду, місцевий господарський суд повертає її заявнику, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню.

У разі подання апеляційної скарги на ухвали місцевого господарського суду, передбачені пунктами 1, 5, 10 - 21 частини першої цієї статті, до суду апеляційної інстанції передаються лише копії матеріалів, необхідних для розгляду скарги. У разі необхідності апеляційний господарський суд може витребувати також копії інших матеріалів справи.

Подання апеляційних скарг на ухвали місцевого господарського суду не перешкоджає продовженню розгляду справи цим судом.

Апеляційні скарги на ухвали місцевого господарського суду розглядаються в порядку, передбаченому для розгляду апеляційних скарг на рішення місцевого господарського суду.

Апеляційні скарги на ухвали місцевого господарського суду можуть подавати сторони та інші учасники судового процесу, зазначені у цьому Кодексі та Законі України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

У випадках скасування апеляційною інстанцією ухвал про відмову у прийнятті позовної заяви або заяви про порушення справи про банкрутство, про повернення позовної заяви або заяви про порушення справи про банкрутство, зупинення провадження у справі, припинення провадження у справі, про залишення позову без розгляду або залишення заяви у провадженні справи про банкрутство без розгляду справа передається на розгляд місцевого господарського суду.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 07.07.2010 р.

№ 2453-VI,

від 03.02.2011 р. № 2980-VI) (положенню пункту 20 частини першої статті 106 у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 25.04.2012 р. № 11-рп/2012)

Розділ XII¹

ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ

(Доповнено розділом XII¹ згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. № 2539-III)

Стаття 107. Право касаційного оскарження

Сторони, прокурор, треті особи, особи, які не брали участі у справі, але щодо яких суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право подати касаційну скаргу на:

- 1) рішення місцевого господарського суду після їх перегляду в апеляційному порядку та постанови апеляційного господарського суду, ухвалені за результатами апеляційного розгляду;
- 2) ухвали місцевого господарського суду, зазначені в частині першій статті 106 цього Кодексу, після їх перегляду в апеляційному порядку та постанови апеляційного господарського суду, ухвалені за результатами апеляційного розгляду.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. № 2453-VI)

Стаття 108. Касаційна інстанція

Судом касаційної інстанції є Вищий господарський суд України.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. № 2453-VI)

Стаття 109. Порядок подання касаційної скарги

Касаційна скарга подається до Вищого господарського суду України через апеляційний господарський суд, який прийняв оскаржуване рішення чи постанову.

Апеляційний господарський суд зобов'язаний невідкладно надіслати скаргу разом зі справою до Вищого господарського суду України.

Стаття 110. Строк подання касаційної скарги

Касаційна скарга може бути подана протягом двадцяти днів з дня набрання судовим рішенням апеляційного господарського суду законної сили.

Суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про повернення касаційної скарги у випадках, якщо вона подана після закінчення строків, установлених цією статтею, і суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку, та незалежно від поважності причини пропуску цього строку - у разі, якщо вона подана прокурором, органом державної влади, органом місцевого самоврядування після спливу одного року з моменту набрання оскаржуваним судовим рішенням законної сили.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р.
N 2453-VI) (положення статті 110 щодо скорочення
процесуальних строків звернення громадян до суду,
визнано такими, що відповідають Конституції України
(є конституційними), згідно з Рішенням
Конституційного Суду України від 13.12.2011 р. N 17-
рп/2011)

(Із змінами і доповненнями,

внесеними згідно із
Законом України від 20.12.2011 р. N 4176-VI)

Стаття 111. Форма і зміст касаційної скарги

Касаційна скарга подається у письмовій формі і повинна містити:

- 1) найменування касаційної інстанції;
- 2) найменування апеляційного господарського суду, постанова якого оскаржується, номер справи та дату прийняття постанови;
- 3) найменування особи, що подає скаргу, та іншої сторони (сторін) у справі;
- 4) вимоги особи, що подала скаргу, із зазначенням суті порушення або неправильного застосування норм матеріального чи процесуального права;
- 5) перелік доданих до скарги документів.

Не допускаються посилання у касаційній скарзі на недоведеність обставин справи.

Касаційна скарга підписується особою, яка подала скаргу або її уповноваженим представником.

До скарги додаються докази сплати судового збору і надсилання копії скарги іншій стороні у справі.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 20.12.2011 р. N 4176-VI)

Стаття 111¹. Надсилання касаційної скарги сторонам у справі

Особа, яка подала касаційну скаргу, надсилає іншій стороні у справі копії касаційної скарги і доданих до неї документів, які у цієї сторони відсутні.

Прокурор, який подає касаційну скаргу, надсилає сторонам у справі її копію і копії доданих до неї документів, відсутніх у справі.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 111². Відзив на касаційну скаргу

Сторона у справі, отримавши касаційну скаргу, має право надіслати відзив на неї касаційній інстанції і особі, що подала скаргу.

Відсутність відзиву на касаційну скаргу не перешкоджає перегляду судового рішення, що оскаржується.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 111³. Повернення касаційної скарги

Касаційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом, якщо:

- 1) касаційна скарга підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;
- 2) скаргу надіслано інакше, ніж через місцевий або апеляційний господарський суд, що прийняв рішення або постанову;
- 3) до скарги не додано доказів надіслання її копії іншій стороні (сторонам) у справі;
- 4) до скарги не додано документів, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі;
- 5) скаргу подано після закінчення строку, встановленого для її подання, без клопотання про поновлення цього строку або таке клопотання відхилено;
- 6) у скарзі не зазначено суті порушення або неправильного застосування норм матеріального чи процесуального права;
- 7) до надіслання ухвали про прийняття скарги до провадження від особи, що подала скаргу, надійшла заява про її відкликання.

Про повернення касаційної скарги виноситься ухвала.

Після усунення обставин, зазначених у пунктах 1, 2, 3, 4 і 6 частини першої цієї статті, касаційна скарга може бути подана повторно.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 20.12.2011 р. N 4176-VI)

Стаття 111⁴. Прийняття касаційної скарги

Про прийняття касаційної скарги до провадження суд виносить ухвалу, в якій повідомляється про час і місце розгляду скарги, а також витребує справу чи копії матеріалів справи, необхідні для розгляду скарги на ухвалу суду.

Питання про прийняття касаційної скарги до провадження або про повернення касаційної скарги суд вирішує не пізніше п'яти днів з дня її надходження.

Ухвала надсилається усім учасникам судового процесу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
від 20.12.2011 р. N 4176-VI)

Стаття 111⁵. Порядок розгляду касаційної скарги

У касаційній інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи у суді першої інстанції за винятком процесуальних дій, пов'язаних із встановленням обставин справи та їх доказуванням.

Касаційна інстанція використовує процесуальні права суду першої інстанції виключно для перевірки юридичної оцінки обставин справи та повноти їх встановлення у рішенні або постанові господарського суду.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 111⁶. Відмова від касаційної скарги

Особа, що подала касаційну скаргу, має право відмовитися від неї до винесення постанови касаційною інстанцією.

Касаційна інстанція має право не прийняти відмову від скарги з підстав, зазначених у частині шостій статті 22 цього Кодексу.

Про прийняття відмови від скарги касаційна інстанція виносить ухвалу, якщо рішення або постанову господарського суду не оскаржено іншою стороною.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 111⁷. Межі перегляду справи в касаційній інстанції

Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, касаційна інстанція на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

Касаційна інстанція не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові господарського суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати нові докази або додатково перевіряти докази.

У касаційній інстанції не приймаються і не розглядаються вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції.

Стаття 111⁸. Строк розгляду касаційної скарги

Касаційна скарга у випадках, передбачених пунктом 1 частини першої статті 107 цього Кодексу, розглядається протягом одного місяця, а у випадках, передбачених пунктом другим частини першої статті 107 цього Кодексу, - протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про прийняття касаційної скарги до провадження Вищим господарським судом України.

(У редакції Закону України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 111⁹. Повноваження касаційної інстанції

Касаційна інстанція за результатами розгляду касаційної скарги має право:

- 1) залишити рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції без змін, а скаргу без задоволення;
- 2) скасувати рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції повністю або частково і прийняти нове рішення;
- 3) скасувати рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції і передати справу на новий розгляд, якщо суд припустився порушень норм процесуального права, які унеможливили встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи. Справа направляється на новий розгляд до суду апеляційної інстанції, якщо порушення норм процесуального права, які унеможливили встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, допущені тільки цим судом. У всіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції;
- 4) скасувати рішення першої інстанції, постанову апеляційної інстанції повністю або частково і припинити провадження у справі чи залишити позов без розгляду повністю або частково;
- 5) змінити рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції;
- 6) залишити в силі одне із раніше прийнятих рішень або постанов.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 111¹⁰. Підстави для скасування або зміни рішення або постанови

Підставами для скасування або зміни рішення місцевого чи апеляційного господарського суду або постанови апеляційного господарського суду є порушення або неправильне застосування норм матеріального чи процесуального права.

Порушення норм процесуального права є в будь-якому випадку підставою для скасування рішення місцевого або постанови апеляційного господарського суду, якщо:

- 1) справу розглянуто судом у незаконному складі колегії суддів;
- 2) справу розглянуто судом за відсутності будь-якої із сторін, не повідомленої належним чином про час і місце засідання суду;
- 3) господарський суд прийняв рішення або постанову, що стосується прав і обов'язків осіб, які не були залучені до участі в справі;
- 4) рішення або постанова не підписані будь-ким із суддів або підписані не тими суддями, що зазначені в рішенні або постанові;
- 5) рішення прийнято не тими суддями, які входили до складу колегії, що розглянула справу;
- 6) рішення прийнято господарським судом з порушенням правил предметної або територіальної підсудності, крім випадків, передбачених у частині четвертій статті 17 цього Кодексу;
- 7) рішення прийнято господарським судом з порушенням правил виключної підсудності.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 15.12.2006 р. N 483-V)

Стаття 111¹¹. Постанова касаційної інстанції

За наслідками розгляду касаційної скарги суд приймає постанову.

У постанові мають бути зазначені:

- 1) найменування касаційної інстанції, склад суду, номер справи і дата прийняття постанови;
- 2) найменування сторін і найменування особи, яка подала касаційну скаргу;
- 3) найменування місцевого господарського суду або апеляційного господарського суду, рішення, постанова якого оскаржується, номер справи, дата прийняття рішення, постанови, прізвище судді (суддів);
- 4) стислий виклад суті рішення місцевого господарського суду, рішення, постанови апеляційного господарського суду;
- 5) підстави, з яких оскаржено рішення, постанову;

- 6) доводи, викладені у відзиві на касаційну скаргу;
- 7) мотиви, за якими касаційна інстанція не застосовує закони та інші нормативні правові акти, на котрі посилалися сторони, а також закони та інші нормативно-правові акти, якими керувався суд, приймаючи рішення;
- 8) у разі скасування або зміни рішення, постанови, - мотиви, за якими касаційна інстанція не погодилася з висновками суду першої або апеляційної інстанції;
- 9) висновки за результатами розгляду касаційної скарги;
- 10) дії, що їх повинні виконати сторони та суд першої інстанції у разі скасування рішення, постанови і передачі справи на новий розгляд;
- 11) новий розподіл судових витрат у разі скасування чи зміни рішення.

Постанова набирає законної сили з дня її прийняття.

Постанова надсилається сторонам у справі у триденний строк з дня її прийняття.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 111¹². Обов'язковість вказівок, що містяться у постанові касаційної інстанції

Вказівки, що містяться у постанові касаційної інстанції, є обов'язковими для суду першої інстанції під час нового розгляду справи.

Постанова касаційної інстанції не може містити вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яка норма матеріального права повинна бути застосована і яке рішення має бути прийнято за результатами нового розгляду справи.

Стаття 111¹³. Касаційні скарги на ухвали господарських судів

Ухвали місцевого та апеляційного господарського суду можуть бути оскаржені в касаційному порядку у випадках, передбачених частиною першою статті 106 цього Кодексу.

Касаційні скарги на ухвали місцевого або апеляційного господарських судів розглядаються у порядку, передбаченому для розгляду касаційних скарг на рішення місцевого господарського суду, постанови апеляційного господарського суду.

Частину третю виключено.

У випадках скасування касаційною інстанцією ухвал про відмову у прийнятті позовної заяви або заяви про порушення справи про банкрутство про повернення позовної заяви або заяви про порушення справи про банкрутство, зупинення провадження у справі, припинення провадження у справі, про залишення позову без розгляду або про залишення без розгляду заяви у провадженні у справі про банкрутство, справа передається на розгляд суду першої інстанції.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р.

N 2453-VI) (положенню частини першої статті 111¹³ у
взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини
третьої статті 129 Конституції України дано офіційне
тлумачення Рішенням Конституційного Суду України
від 25.04.2012 р. N 11-рп/2012)

Розділ XII². ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

(Доповнено розділом XII² згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III;
із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 15.05.2003 р. N 761-IV,
від 18.11.2003 р. N 1255-IV,
від 11.02.2010 р. N 1876-VI;
у редакції Закону України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року)

Стаття 111¹⁴. Перегляд судових рішень Верховним Судом України

Верховний Суд України переглядає рішення господарських судів виключно на підставі і в порядку, встановлених цим Кодексом.

Стаття 111¹⁵. Право на звернення про перегляд судових рішень господарських судів

Сторони, треті особи, прокурор мають право подати заяву про перегляд судових рішень господарських судів після їх перегляду в касаційному порядку.

Заява про перегляд судового рішення в господарських справах з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, може бути подана особою, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною.

Не може бути подана заява про перегляд ухвал суду касаційної інстанції, які не перешкоджають провадженню у справі. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до заяви про перегляд судового рішення, ухваленого за наслідками касаційного провадження.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 18.09.2012 р. N 5288-VI,
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111¹⁶. Підстави для подання заяви про перегляд судових рішень господарських судів

Заява про перегляд судових рішень господарських судів може бути подана виключно з таких підстав:

1) неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило до ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах;

2) неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм процесуального права - при оскарженні судового рішення, яке перешкоджає подальшому провадженню у справі або яке прийнято з порушенням правил підвідомчості або підсудності справ;

3) невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеному в постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права;

4) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція (положення статті 111¹⁶ якими передбачено підстави і якої визнана Україною, порушення порядок вирішення питання про допуск вищим Україною міжнародних зобов'язань спеціалізованим судом справи до її провадження у при вирішенні даної справи судом. Верховному Суді України, визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 13.12.2011 р. N 17-рп/2011)

(У редакції Закону України від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111¹⁷. Строк подання заяви про перегляд судових рішень господарських судів

Заява про перегляд судового рішення господарського суду з підстав, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, подається протягом трьох місяців з дня ухвалення судового рішення, щодо якого подається заява про перегляд, або з дня ухвалення судового рішення, на яке здійснюється посилання на підтвердження підстав, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, якщо воно ухвалено пізніше, але не пізніше одного року з дня ухвалення судового рішення, про перегляд якого подається заява.

Заява про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, подається протягом трьох місяців з дня ухвалення судового рішення, щодо якого подається заява про перегляд, або з дня прийняття постанови Верховного Суду України, на яку здійснюється посилання на підтвердження підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, але не пізніше одного року з дня ухвалення судового рішення, про перегляд якого подається заява.

Заява про перегляд судових рішень з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, подається не пізніше одного місяця з дня, коли особі, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, стало або мало стати відомо про набуття цим рішенням статусу остаточного.

У разі пропущення строку, встановленого частинами першою - третьою цієї статті, з причин, визнаних поважними, суд за клопотанням особи, яка подала заяву про перегляд судового рішення, може поновити цей строк у межах одного року з дня ухвалення судового рішення, про перегляд якого подається заява. Питання про поновлення строку вирішується колегією суддів під час вирішення питання про допуск справи до провадження.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI;
у редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111¹⁸. Вимоги до заяви про перегляд судових рішень господарських судів

Заява про перегляд судових рішень господарських судів подається у письмовій формі.

У заяві про перегляд судових рішень господарських судів зазначаються:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;
- 2) найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб), а також їхні номери засобів зв'язку, адреси електронної пошти, якщо такі є;
- 3) обґрунтування підстав для перегляду судового рішення, передбачених статтею 111¹⁶ цього Кодексу;
- 4) виключено;
- 5) вимоги особи, яка подає заяву;
- 6) у разі необхідності - клопотання;
- 7) перелік матеріалів, які додаються до заяви.

Заява про перегляд судових рішень господарських судів підписується особою, яка подає заяву, або її уповноваженим представником, який додає оформлений належним чином документ про свої повноваження.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111¹⁹. Порядок подання заяви про перегляд судових рішень господарських судів

Заява про перегляд судових рішень господарських судів подається безпосередньо до Верховного Суду України.

До заяви додаються:

- 1) копії заяви відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі;

<http://yurist-online.org/>

- 2) копії судових рішень, про перегляд яких подано заяву;
- 3) копії різних за змістом судових рішень, якщо заява подається з підстав, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу;
- 4) копія постанови Верховного Суду України, якщо заява подається з підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу;
- 5) копія рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, або клопотання особи про витребування копії такого рішення в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подала заяву, - у разі подання заяви про перегляд судових рішень з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу.

До заяви також додається документ про сплату судового збору. За подання і розгляд заяви з підстави, встановленої пунктом 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, судовий збір не сплачується.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 08.07.2011 р. N 3674-VI,
від 24.05.2012 р. N 4847-VI;
у редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111²⁰. Перевірка відповідності заяви про перегляд судових рішень господарських судів вимогам цього Кодексу

Заява про перегляд судового рішення господарського суду реєструється у день її надходження та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному автоматизованою системою документообігу суду.

Суддя-доповідач протягом трьох днів здійснює перевірку відповідності заяви вимогам цього Кодексу. У разі якщо заяву подано без додержання вимог статей 111¹⁸ та 111¹⁹ цього Кодексу, заявник письмово повідомляється про недоліки заяви та строк, протягом якого він зобов'язаний їх усунути.

Якщо заявник усунув недоліки заяви в установлений строк, вона вважається поданою в день її первинного подання до Верховного Суду України.

Заява повертається заявнику, у разі якщо:

- 1) заяву подано без додержання вимог статей 111¹⁸ та 111¹⁹ цього Кодексу і заявник не усунув її недоліки протягом встановленого строку;
- 2) заяву подано особою, яка не наділена правом на подання такої заяви;
- 3) заяву підписано особою, яка не має права її підписувати;
- 4) є ухвала Верховного Суду України про відмову у прийнятті справи до провадження за наслідками розгляду заяви, поданої у цій справі з аналогічних підстав.

Повернення заяви з підстав, зазначених у частині четвертій цієї статті, не перешкоджає повторному зверненню у разі належного оформлення заяви або з інших підстав, ніж ті, що були предметом розгляду.

За відсутності підстав для повернення заяви, в якій міститься клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, суддя-доповідач невідкладно постановляє ухвалу про витребування такої копії рішення разом з її автентичним перекладом в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 24.05.2012 р. N 4847-VI;
у редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111²¹. Допуск справи до провадження

Питання про допуск справи до провадження вирішується суддею-доповідачем, визначеним у порядку, встановленому частиною третьою статті 2¹ цього Кодексу.

У разі якщо суддя-доповідач дійде висновку, що подана заява є обґрунтованою, він відкриває провадження.

У разі якщо суддя-доповідач дійде висновку, що подана заява є необґрунтованою, вирішення питання про допуск справи до провадження здійснюється колегією з трьох суддів у складі судді-доповідача та двох суддів, визначених автоматизованою системою документообігу суду додатково. Провадження відкривається, якщо хоча б один суддя зі складу колегії дійшов висновку про необхідність його відкриття.

Ухвала про відкриття провадження або ухвала про відмову у допуску справи до провадження виносяться протягом п'ятнадцяти днів з дня надходження заяви або усунення заявником недоліків, а в разі витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, - з дня надходження такої копії.

Розгляд питання про допуск справи до провадження здійснюється без повідомлення осіб, які беруть участь у справі.

Копія ухвали про відкриття провадження або про відмову у допуску справи до провадження надсилається разом із копією заяви особам, які беруть участь у справі.

(Із доповненнями, внесеними
згідно із (положення статті 111²¹ якими передбачено підстави і
Законом України від 20.10.2011 р. порядок вирішення питання про допуск вищим
N 3932-VI) спеціалізованим судом справи до її провадження у
Верховному Суді України, визнано такими, що
відповідають Конституції України (є
конституційними), згідно з Рішенням Конституційного
Суду України від 13.12.2011 р. N 17-рп/2011)

(Із доповненнями, внесеними

згідно із
Законом України від 24.05.2012 р. N 4847-VI;

Стаття 111²². Підготовка справи до розгляду

Суддя-доповідач протягом п'ятнадцяти днів з дня відкриття провадження здійснює підготовку справи до розгляду Верховним Судом України:

- 1) надсилає ухвалу про відкриття провадження та витребування матеріалів справи до відповідного суду, який не пізніше трьох робочих днів з дня її надходження надсилає справу до Верховного Суду України;
- 2) вирішує питання про зупинення виконання відповідних судових рішень;
- 3) звертається до відповідних фахівців Науково-консультативної ради при Верховному Суді України стосовно підготовки наукового висновку щодо норми права, яка неоднаково застосована судом (судами) касаційної інстанції, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми права у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом України;
- 4) у разі необхідності визначає органи державної влади, представники яких можуть дати пояснення в суді щодо застосування норми права, та викликає цих представників до суду;
- 5) здійснює інші заходи, необхідні для розгляду справи.

Після надходження витребуваних матеріалів справи та завершення інших підготовчих дій суддя-доповідач виносить ухвалу про призначення справи до розгляду Верховним Судом України.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI;
у редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111²³. Порядок розгляду справи Верховним Судом України

Справи розглядаються Верховним Судом України за правилами, визначеними розділом XII¹ цього Кодексу, з особливостями, встановленими цим розділом.

У Верховному Суді України справа про перегляд судового рішення з підстав, передбачених пунктами 1 - 3 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, розглядається Судовою палатою у господарських справах Верховного Суду України. Засідання судової палати є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від загального складу Судової палати у господарських справах Верховного Суду України.

Якщо судові рішення оскаржується з підстав неоднакового застосування однієї і тієї самої норми права судами касаційної інстанції різної юрисдикції, справа розглядається на спільному засіданні відповідних судових палат Верховного Суду України. Засідання є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від загального складу кожної з відповідних судових палат Верховного Суду України.

У разі якщо під час розгляду справи Верховний Суд України встановить, що існує необхідність відійти від висновку про застосування норми права, викладеного у постанові Верховного Суду України, яка була прийнята іншим складом суду (іншою палатою чи палатами, які брали участь у спільному засіданні), справа передається на розгляд спільного засідання судових палат Верховного Суду України, яке проводиться за участю палати (палат), яка розглядала справу до моменту її передання, та палати (палат), яка приймала відповідну постанову Верховного Суду України. Засідання є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від загального складу кожної з відповідних судових палат Верховного Суду України.

Справа про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, розглядається на спільному засіданні всіх судових палат Верховного Суду України. Засідання є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від загального складу кожної з судових палат Верховного Суду України.

На засіданнях Судової палати у господарських справах Верховного Суду України або на спільному засіданні судових палат головує суддя-доповідач.

Строк розгляду справи Верховним Судом України не може перевищувати одного місяця з дня призначення справи до розгляду.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI;
у редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111²⁴. Повноваження Верховного Суду України

За наслідками розгляду справи більшістю голосів від складу суду приймається одна з таких постанов:

- 1) про повне або часткове задоволення заяви;
- 2) про відмову у задоволенні заяви.

Судді, які не погоджуються з постановою, можуть висловити окрему думку, що додається до постанови.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і може бути оскаржена тільки з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу.

(У редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111²⁵. Постанова Верховного Суду України про задоволення заяви

Суд задовольняє заяву за наявності однієї з підстав, передбачених частиною першою статті 111¹⁶ цього Кодексу.

За наявності підстав, передбачених пунктами 1 - 3 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, суд має право:

1) у разі порушення судом (судами) норми процесуального права, що перешкоджає подальшому провадженню у справі або полягає у порушенні правил підвідомчості (предметної підсудності):

а) скасувати судове рішення повністю або частково і передати справу на розгляд до відповідного суду першої, апеляційної чи касаційної інстанції;

б) скасувати судове рішення повністю або частково і припинити провадження у справі повністю або в певній частині;

2) у разі неправильного застосування судом (судами) норми матеріального права, що призвело до неправильного вирішення спору:

а) скасувати судове рішення (судові рішення) та ухвалити нове судове рішення чи змінити судове рішення;

б) скасувати судове рішення (судові рішення) та залишити в силі судове рішення (судові рішення), що було помилково скасовано судом апеляційної та/або касаційної інстанції.

За наявності підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, суд має право:

1) скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і прийняти нове судове рішення чи змінити судове рішення;

2) скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду, який ухвалив оскаржуване судове рішення;

3) скасувати судові рішення і припинити провадження у справі або залишити позов без розгляду.

Суд не має права передавати справу на новий розгляд в інших випадках, ніж зазначені у підпункті "а" пункту 1 частини другої та пункті 2 частини третьої цієї статті.

У постанові Верховного Суду України, прийнятій за результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктами 1 і 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, має міститися висновок про те, як саме повинна застосовуватися норма права, що була неоднаково застосована.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI;
у редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111²⁶. Постанова Верховного Суду України про відмову у задоволенні заяви

Верховний Суд України відмовляє у задоволенні заяви, якщо обставини, що стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися, або норми права у рішенні, про перегляд якого подана заява, застосовані правильно.

Постанова про відмову у задоволенні заяви має бути вмотивованою.

У постанові Верховного Суду України про відмову у задоволенні заяви, прийнятій за результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення з підстав, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу у зв'язку з правильністю застосування норми права, має міститися висновок про те, як саме повинна застосовуватися відповідна норма права.

(У редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Стаття 111²⁷. Повідомлення про ухвалення рішення та його виготовлення

Постанова Верховного Суду України має бути виготовлена та направлена особам, які беруть участь у справі, не пізніше п'яти днів з дня закінчення розгляду справи.

Стаття 111²⁸. Обов'язковість судових рішень Верховного Суду України

Висновок Верховного Суду України щодо застосування норми права, викладений у його постанові, прийнятій за результатами розгляду справи з підстав, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 111¹⁶ цього Кодексу, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновок щодо застосування норм права, викладений у постанові Верховного Суду України, має враховуватися іншими судами загальної юрисдикції при застосуванні таких норм права. Суд має право відступити від правової позиції, викладеної у висновках Верховного Суду України, з одночасним наведенням відповідних мотивів.

Невиконання судових рішень Верховного Суду України тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Постанови Верховного Суду України, прийняті за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення, підлягають опублікуванню на офіційному веб-сайті Верховного Суду України не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня їх прийняття.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI;
у редакції Закону України
від 12.02.2015 р. N 192-VIII)

Розділ XIII ПЕРЕГЛЯД РІШЕННЯ, УХВАЛИ, ПОСТАНОВИ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Стаття 112. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами

Господарський суд може переглянути прийняте ним судове рішення, яке набрало законної сили, за нововиявленими обставинами.

Підставами для перегляду судових рішень господарського суду за нововиявленими обставинами є:

- 1) істотні для справи обставини, що не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;
- 2) встановлені вироком суду, що набрав законної сили, завідомо неправильний висновок експерта, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного або необґрунтованого рішення;
- 3) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні злочину, внаслідок якого було ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення;
- 4) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення рішення чи постановлення ухвали, що підлягають перегляду;
- 5) встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 113. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами

Судове рішення господарського суду може бути переглянута за нововиявленими обставинами за заявою сторони, прокурора, третіх осіб, поданою протягом одного місяця з дня встановлення обставин, що стали підставою для перегляду судового рішення. При цьому заява про перегляд судового рішення господарського суду з підстави, передбаченої пунктом 1 частини другої статті 112 цього Кодексу, може бути подана не пізніше трьох років з дня набрання судовим рішенням господарського суду законної сили.

Строк для подання заяви про перегляд судових рішень господарського суду у зв'язку з нововиявленими обставинами обчислюється:

- 1) у випадку, встановленому пунктом 1 частини другої статті 112 цього Кодексу, - з дня встановлення обставин, що мають істотне значення для справи;
- 2) у випадках, встановлених пунктами 2, 3 частини другої статті 112 цього Кодексу, - з дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили;
- 3) у випадку, встановленому пунктом 4 частини другої статті 112 цього Кодексу, - з дня набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, що стало підставою для ухвалення рішення чи постановлення ухвали, які підлягають перегляду;
- 4) у випадку, встановленому пунктом 5 частини другої статті 112 цього Кодексу, - з дня ухвалення Конституційним Судом України відповідного рішення.

Заява про перегляд судового рішення подається до господарського суду, який прийняв судове рішення, де вона реєструється з дотриманням порядку, передбаченого частинами другою, третьою статті 2¹ цього Кодексу.

Заявник зобов'язаний надіслати іншим сторонам копії заяви та доданих до неї документів.

До заяви додаються документи, що підтверджують надіслання копії заяви іншим сторонам, та документ про сплату судового збору.

Заява про перегляд судового рішення господарського суду за нововиявленими обставинами до розгляду не приймається і повертається заявникові у разі:

- 1) подання заяви після закінчення встановленого строку без клопотання про його відновлення або відхилення такого клопотання господарським судом;
- 2) подання заяви без доказів надіслання копії заяви і доданих до неї документів іншим сторонам;
- 3) відсутності доказів сплати судового збору у порядку і розмірі, встановлених законодавством;
- 4) якщо заява про перегляд судового рішення господарського суду за нововиявленими обставинами з підстави, передбаченої пунктом 1 частини другої статті 112 цього Кодексу, подана після закінчення трирічного строку з дня набрання судовим рішенням законної сили незалежно від поважності причини пропуску цього строку;
- 5) якщо заява про перегляд судового рішення господарського суду за нововиявленими обставинами підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено.

Про повернення заяви виноситься ухвала, яку може бути оскаржено.

Після усунення обставин, зазначених у пунктах 2, 3 та 5 частини шостої цієї статті, заява може бути подана повторно.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 07.07.2010 р. N 2453-VI, зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI щодо запровадження автоматизованої системи документообігу в судах, вводяться в дію з 1 січня 2011 року, від 20.12.2011 р. N 4176-VI, від 16.05.2013 р. N 245-VII)

Стаття 113¹. Прийняття заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами

Про прийняття заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами господарський суд виносить ухвалу, в якій повідомляється про час і місце розгляду заяви чи подання.

Ухвала надсилається відповідно сторонам у справі та прокурору, який брав участь у справі чи подав заяву про перегляд рішення за нововиявленими обставинами.

(Доповнено статтею 113¹ згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III,

Стаття 114. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами

Рішення і ухвали, що набрали законної сили і прийняті судом першої інстанції, переглядаються господарським судом, який прийняв ці судові рішення.

Перегляд за нововиявленими обставинами постанов і ухвал апеляційної і касаційної інстанції, якими змінено або скасовано судові рішення суду першої інстанції, здійснюється судом тієї інстанції, яким змінено або прийнято нове судові рішення.

Заява про перегляд рішення, ухвали, постанови за нововиявленими обставинами розглядаються господарським судом у судовому засіданні у місячний строк з дня їх надходження.

Неявка заявника та інших осіб, які беруть участь у справі, не є перешкодою для розгляду заяви.

За результатами перегляду судового рішення приймаються:

- 1) рішення - у разі зміни або скасування рішення;
- 2) постанова - у разі зміни або скасування постанови;
- 3) ухвала - у разі зміни чи скасування ухвали або залишення рішення, ухвали, постанови без змін.

Рішення, ухвала, постанова, прийняті за результатами перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, надсилаються сторонам, прокурору у п'ятиденний строк з дня їх прийняття.

Рішення, ухвала, постанова, прийняті за результатами перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, можуть бути переглянуті на загальних підставах.

У разі скасування судового рішення за результатами його перегляду за нововиявленими обставинами справа розглядається господарським судом за правилами, встановленими цим Кодексом.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Розділ XIV ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ, УХВАЛИ, ПОСТАНОВИ

Стаття 115. Обов'язковість виконання судових рішень

Рішення, ухвали, постанови господарського суду, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України і виконуються у порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

Підставою для виконання суб'єктом державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань рішення, ухвали, постанови господарського суду, що набрали законної сили, є примірник такого рішення, ухвали, постанови господарського суду в електронній формі, надісланий суб'єктом державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань в порядку обміну інформацією між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, затвердженому Міністерством юстиції України спільно з Державною судовою адміністрацією України.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 10.01.2002 р. N 2922-III, від 26.11.2015 р. N 835-VIII)

Стаття 115¹. Виключена.

(Доповнено статтею 115¹ згідно із Законом України від 19.10.2000 р. N 2056-III, виключена згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 116. Наказ господарського суду і пред'явлення його для виконання

Виконання рішення господарського суду провадиться на підставі виданого ним наказу, який є виконавчим документом. Після набрання судовим рішенням законної сили наказ видається за заявою стягувачу чи прокурору, який здійснював у цій справі представництво інтересів громадянина або держави в суді, або надсилається стягувачу рекомендованим чи цінним листом. Накази про стягнення судового збору надсилаються до державних податкових інспекцій.

Якщо судом було вжито заходів щодо забезпечення позову за заявою осіб, на користь яких ухвалено судові рішення, суд разом із виконавчим листом видає копію документів, що підтверджують виконання ухвали суду про забезпечення позову.

У разі повного або часткового задоволення первісного і зустрічного позовів накази про стягнення грошових сум видаються окремо по кожному позову.

Якщо судові рішення прийнято на користь декількох позивачів, або проти декількох відповідачів, або якщо виконання повинно бути проведено в різних місцях, видаються накази із зазначенням тієї частини судового рішення, яка підлягає виконанню за даним наказом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 19.10.2000 р. N 2056-III, від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 10.01.2002 р. N 2922-III, від 22.09.2005 р. N 2900-IV, від 04.11.2010 р. N 2677-VI, від 18.09.2012 р. N 5288-VI, від 04.07.2013 р. N 406-VII)

Стаття 117. Оформлення наказу господарського суду, виправлення помилки в ньому та визнання наказу таким, що не підлягає виконанню

1. Наказ має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим Законом України "Про виконавче провадження".
2. Господарський суд, який видав наказ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати наказ таким, що не підлягає виконанню, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за наказом.
3. Господарський суд розглядає заяву в десятиденний строк у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і виносить ухвалу. Неявка стягувача і боржника не є перешкодою для розгляду заяви. До розгляду заяви господарський суд має право своєю ухвалою зупинити стягнення за наказом, а також витребувати наказ.
4. Господарський суд ухвалою вносить виправлення до наказу, а у разі якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин, господарський суд визнає наказ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково. Якщо стягнення за таким наказом уже відбулося повністю або частково, господарський суд одночасно на вимогу боржника стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за наказом.
5. Ухвала господарського суду за результатами розгляду заяви надсилається стягувачеві і боржнику у п'ятиденний строк з дня її винесення. Ухвала може бути оскаржена у порядку, встановленому цим Кодексом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 19.10.2000 р. N 2056-III, від 21.06.2001 р. N 2539-III, у редакції Закону України від 15.03.2006 р. N 3538-IV)

Стаття 118. Виключена.

(згідно із Законом України від 19.10.2000 р. N 2056-III)

Стаття 118. Виключена.

(Доповнено статтею 118 згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III, із змінами, внесеними згідно із Законом України від 03.03.2005 р. N 2456-IV), виключена згідно із Законом України від 04.11.2010 р. N 2677-VI)

Стаття 119. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 30.06.93 р. N 3345-ХІІ,
від 20.02.96 р. N 54/96-ВР,
виключена згідно із Законом України
від 19.10.2000 р. N 2056-ІІІ)

Стаття 119. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання

У разі пропуску строку для пред'явлення наказу до виконання з причин, визнаних господарським судом поважними, пропущений строк може бути відновлено.

Заява про відновлення пропущеного строку подається до господарського суду, який прийняв судове рішення. Заява розглядається у засіданні господарського суду, про час і місце якого повідомляються ухвалою стягувач і боржник. Неявка боржника і стягувача у судові засідання не є перешкодою для розгляду заяви.

За результатами розгляду заяви виноситься ухвала, яка надсилається стягувачеві і боржнику.

Ухвалу може бути оскаржено у встановленому цим Кодексом порядку.

(Доповнено статтею 119 згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-ІІІ)

Стаття 120. Видача дубліката наказу

У разі втрати наказу господарський суд може видати його дублікат, якщо стягувач або державний виконавець звернувся із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред'явлення наказу до виконання.

Про видачу дубліката наказу виноситься ухвала.

До заяви про видачу дубліката наказу мають бути додані:

довідка установи банку, державного виконавця чи органу зв'язку про втрату наказу;

при втраті наказу стягувачем - довідка стягувача, підписана керівником чи заступником керівника та головним (старшим) бухгалтером підприємства, організації, що наказ втрачено і до виконання не пред'явлено.

За видачу стягувачу дубліката судового наказу справляється судовий збір у розмірі, встановленому законом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 19.10.2000 р. N 2056-ІІІ,
від 03.03.2005 р. N 2456-ІV,
від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 121. Відстрочка або розстрочка виконання рішення, зміна способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови

При наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим, за заявою сторони, державного виконавця, прокурора або за своєю ініціативою господарський суд, який видав виконавчий документ, у десятиденний строк розглядає це питання у судовому засіданні з викликом сторін, прокурора і у виняткових випадках, залежно від обставин справи, може відстрочити або розстрочити виконання рішення, ухвали, постанови, змінити спосіб та порядок їх виконання.

При відстрочці або розстрочці виконання рішення, ухвали, постанови господарський суд на загальних підставах може вжити заходів щодо забезпечення позову.

Про відстрочку або розстрочку виконання рішення, ухвали, постанови, зміну способу та порядку їх виконання вноситься ухвала, яка може бути оскаржена у встановленому порядку. В необхідних випадках ухвала надсилається установі банку за місцезнаходженням боржника або державному виконавцю.

Мирова угода, укладена сторонами у процесі виконання судового рішення, подається на затвердження господарського суду, який прийняв відповідне судове рішення. Про затвердження мирової угоди господарський суд виносить ухвалу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України від 13.05.97 р. N 251/97-ВР, від 19.10.2000 р. N 2056-III, від 21.06.2001 р. N 2539-III, від 07.07.2010 р. N 2453-VI, від 18.09.2012 р. N 5288-VI)

Стаття 121¹. Зупинення виконання судового рішення

Суд касаційної інстанції за заявою сторони чи прокурора або за своєю ініціативою може зупинити виконання оскарженого рішення господарського суду до закінчення його перегляду в порядку касації.

Про зупинення виконання судового рішення вноситься ухвала.

Після закінчення перегляду оскарженого судового рішення господарський суд може поновити виконання судового рішення, про що вноситься ухвала.

(Доповнено статтею 121¹ згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III, із змінами, внесеними згідно із Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI)

Стаття 121². Оскарження дій чи бездіяльності органів Державної виконавчої служби

Скарги на дії чи бездіяльність органів Державної виконавчої служби щодо виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів можуть бути подані стягувачем, боржником або прокурором протягом десяти днів з дня вчинення оскаржуваної дії, або з дня, коли зазначеним особам стало про неї відомо, або з дня, коли дія мала бути вчинена.

Скарги на дії органів Державної виконавчої служби розглядаються господарським судом, про час і місце якого повідомляються ухвалою стягувач, боржник чи прокурор та орган

виконання судових рішень. Неявка боржника, стягувача, прокурора чи представника органу Державної виконавчої служби в судове засідання не є перешкодою для розгляду скарги.

За результатами розгляду скарги виноситься ухвала, яка надсилається стягувачеві, боржникові та органів виконання судових рішень. Ухвалу може бути оскаржено у встановленому цим Кодексом порядку.

(Доповнено статтею 121² згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III)

Стаття 122. Поворот виконання рішення, постанови

Якщо виконані рішення або постанови змінені чи скасовані і прийнято нове рішення про повну або часткову відмову в позові, або провадження у справі припинено, або позов залишено без розгляду, боржникові повертається все те, що з нього стягнуто на користь стягувача за зміненими чи скасованими у відповідній частині рішенням, постановою.

Видача наказу про повернення стягнутих грошових сум, майна або його вартості провадиться господарським судом за заявою боржника, до якої додається довідка, підписана керівником чи заступником керівника і головним (старшим) бухгалтером, про те, що суму, стягнуту за раніше прийнятим рішенням, списано установою банку або майно вилучено державним виконавцем.

Якщо не приведені у виконання рішення або постанови змінені чи скасовані і прийнято нове рішення про повну або часткову відмову в позові, або провадження у справі припинено, або заяву залишено без розгляду, господарський суд виносить ухвалу про повне або часткове припинення стягнення за зміненими чи скасованими у відповідній частині рішенням, постановою.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 19.10.2000 р. N 2056-III)

Розділ XIV¹

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ ТА ПРО ВИДАЧУ ВИКОНАВЧИХ ДОКУМЕНТІВ НА ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ

(Доповнено розділом XIV¹ згідно із
Законом України від 03.02.2011 р. N 2980-VI)

Стаття 122¹. Оскарження рішення третейського суду

Сторони, треті особи, а також особи, які не брали участь у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їх права і обов'язки, мають право звернутися до господарського суду із заявою про скасування рішення третейського суду.

Заява про скасування рішення третейського суду подається до господарського суду за місцем розгляду справи третейським судом сторонами, третіми особами протягом трьох місяців з дня прийняття рішення третейським судом, а особами, які не брали участь у

справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їх права і обов'язки, - протягом трьох місяців з дня, коли вони дізналися або повинні були дізнатися про прийняття рішення третейського суду.

Заява, подана після закінчення строку, встановленого частиною другою цієї статті, залишається без розгляду, якщо господарський суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку, про що постановляється ухвала.

Господарський суд виносить ухвалу про відмову в прийнятті заяви з підстав, передбачених статтею 62 цього Кодексу, а також у разі якщо рішення третейського суду оскаржено з підстав, не передбачених законом.

Стаття 122². Форма і зміст заяви про скасування рішення третейського суду

Заява про скасування рішення третейського суду подається у письмовій формі і підписується особою, яка його оскаржує, чи її представником.

У заяві мають бути зазначені:

- 1) найменування господарського суду, до якого подається заява;
- 2) прізвище, ім'я та по батькові (для фізичних осіб), найменування (для юридичних осіб) особи, яка подає заяву, її місце проживання (перебування) або місцезнаходження;
- 3) прізвища, ім'я та по батькові (для фізичних осіб), найменування (для юридичних осіб) учасників третейського розгляду, їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження;
- 4) найменування та склад третейського суду, який прийняв рішення;
- 5) відомості про рішення третейського суду, яке оскаржується, а саме: номер справи, дата і місце прийняття рішення, предмет спору, зміст резолютивної частини рішення;
- 6) дата отримання особою, яка звертається із заявою, рішення третейського суду, яке оскаржується;
- 7) підстава для оскарження і скасування рішення третейського суду;
- 8) зміст вимоги особи, яка подає заяву;
- 9) перелік документів та інших матеріалів, що додаються до заяви.

У заяві можуть бути зазначені й інші відомості, якщо вони мають значення для розгляду цієї заяви (номери засобів зв'язку, факсів, адреса електронної пошти сторін та третейського суду тощо).

До заяви про скасування рішення третейського суду додаються:

- 1) оригінал рішення третейського суду або належним чином завірена його копія. Копія рішення постійно діючого третейського суду завіряється головою постійно діючого третейського суду, а копія рішення третейського суду для вирішення конкретного спору має бути нотаріально завірена;

- 2) оригінал третейської угоди або належним чином завірена її копія;
- 3) документи, які подані на обґрунтування підстав для скасування рішення третейського суду;
- 4) документ, що підтверджує сплату судового збору;
- 5) довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника;
- 6) копії заяви про скасування рішення третейського суду та доданих до неї документів (матеріалів) відповідно до кількості учасників судового розгляду.

Заява про скасування рішення третейського суду, подана без додержання вимог, визначених у цій статті, а також у разі несплати суми судового збору повертається особі, яка її подала, в порядку, встановленому статтею 63 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 122³. Підготовка справи до розгляду

Господарський суд до початку розгляду справи за клопотанням будь-кого з учасників судового розгляду може витребувати матеріали справи третейського розгляду, рішення в якій оскаржується, а також докази у порядку, встановленому цим Кодексом. Справа направляється до суду протягом п'яти днів з дня надходження такої вимоги.

Стаття 122⁴. Судовий розгляд справи

Справа про оскарження рішення третейського суду розглядається суддею одноособово протягом одного місяця з дня надходження до господарського суду заяви про скасування рішення третейського суду.

Про час і місце розгляду справи повідомляються особи, які беруть участь у справі. Неявка осіб, належним чином повідомлених про час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

При розгляді справи в судовому засіданні господарський суд встановлює наявність або відсутність підстав для скасування рішення третейського суду.

Господарський суд не обмежений доводами заяви про скасування рішення третейського суду, якщо під час розгляду справи буде встановлено підстави для скасування рішення третейського суду, визначені статтею 122⁵ цього Кодексу.

Справа розглядається господарським судом за правилами, встановленими для розгляду справи судом першої інстанції, з особливостями, встановленими цим розділом.

За наслідками розгляду заяви про скасування рішення третейського суду господарський суд має право:

- 1) постановити ухвалу про відмову у задоволенні заяви і залишення рішення третейського суду без змін;

2) постановити ухвалу про повне або часткове скасування рішення третейського суду.

Ухвала господарського суду про скасування рішення третейського суду або про відмову в його скасуванні може бути оскаржена у порядку, визначеному цим Кодексом для оскарження рішення суду першої інстанції.

Після розгляду господарським судом заяви про скасування рішення третейського суду справа підлягає поверненню до третейського суду, якщо господарський суд витребував справу з третейського суду.

Стаття 122⁵. Підстави для скасування рішення третейського суду

Рішення третейського суду може бути скасовано лише у випадках, передбачених цією статтею.

Рішення третейського суду може бути скасовано у разі якщо:

- 1) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону;
- 2) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди;
- 3) третейську угоду визнано судом недійсною;
- 4) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону;
- 5) третейський суд вирішив питання про права і обов'язки осіб, які не брали участь у справі.

Скасування господарським судом рішення третейського суду не позбавляє сторони права повторно звернутися до третейського суду, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 122⁶. Ухвала господарського суду у справі про оскарження рішення третейського суду

За наслідками розгляду справи про оскарження рішення третейського суду господарський суд виносить (постановляє) ухвалу за правилами, встановленими цим Кодексом для прийняття (ухвалення) рішення.

В ухвалі господарського суду мають бути також зазначені:

- 1) відомості про рішення третейського суду, що оскаржується, місце його прийняття;
- 2) найменування і склад третейського суду, що прийняв рішення, яке оскаржується;
- 3) прізвища, ім'я та по батькові (найменування) сторін третейського спору;

4) вказівка про скасування рішення третейського суду повністю або частково чи про відмову в задоволенні вимог заявника повністю або частково.

Стаття 122⁷. Видача виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду

Питання видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду розглядається господарським судом за заявою особи, на користь якої прийнято рішення третейського суду.

Заява про видачу виконавчого документа про примусове виконання рішення третейського суду подається до господарського суду за місцем проведення третейського розгляду протягом трьох років з дня прийняття рішення третейським судом.

Заява, подана після закінчення строку, встановленого частиною другою цієї статті, залишається без розгляду, якщо господарський суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку, про що постановляється ухвала.

Стаття 122⁸. Форма і зміст заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду

Заява про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду подається у письмовій формі і має бути підписана особою, на користь якої прийнято рішення третейського суду, чи її представником.

У заяві про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду мають бути зазначені:

- 1) найменування господарського суду, до якого подається заява;
- 2) найменування і склад третейського суду, який прийняв рішення, за яким має бути виданий виконавчий документ;
- 3) прізвища, ім'я та по батькові (найменування) учасників третейського розгляду, їх місце проживання (перебування) чи місцезнаходження;
- 4) дата і місце прийняття рішення третейським судом;
- 5) дата отримання рішення третейського суду особою, яка звернулася із заявою;
- 6) вимога заявника про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду.

У заяві можуть бути зазначені й інші відомості, якщо вони мають значення для розгляду цієї заяви (номери засобів зв'язку, адреса електронної пошти сторін та третейського суду тощо).

До заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду додаються:

- 1) оригінал рішення третейського суду або належним чином завірена його копія. Копія рішення постійно діючого третейського суду завіряється головою постійно діючого

третейського суду, а копія рішення третейського суду для вирішення конкретного спору має бути нотаріально завірена;

2) оригінал третейської угоди або належним чином завірена її копія;

3) документ, що підтверджує сплату судового збору;

4) копія заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду відповідно до кількості учасників судового розгляду;

5) довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження особи на підписання заяви.

Заява про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, подана без додержання вимог, визначених у цій статті, а також у разі несплати суми судового збору повертається особі, яка її подала, в порядку, встановленому статтею 63 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 08.07.2011 р. N 3674-VI)

Стаття 122⁹. Порядок розгляду заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду

Заява про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду розглядається суддею одноособово протягом п'ятнадцяти днів з дня її надходження до господарського суду в судовому засіданні з викликом сторін. Неявка сторін чи однієї із сторін, належним чином повідомлених про час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду заяви.

При розгляді заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду за клопотанням однієї із сторін господарський суд витребує справу з постійно діючого третейського суду, в якому вона зберігається. Справа має бути направлена до господарського суду протягом п'яти днів від дня надходження вимоги. У такому разі строк розгляду заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду продовжується до одного місяця з дня її надходження до суду.

При розгляді справи в судовому засіданні господарський суд встановлює наявність чи відсутність підстав для відмови у видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, передбачених статтею 122¹⁰ цього Кодексу.

Якщо до господарського суду надійшла заява про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, а в його провадженні чи в провадженні іншого суду є заява про оскарження і скасування цього рішення третейського суду, господарський суд на підставі статті 79 цього Кодексу зупиняє провадження по заяві про видачу виконавчого документа до набрання законної сили ухвалою суду, якою відмовлено в задоволенні заяви про скасування оскарженого рішення третейського суду.

Стаття 122¹⁰. Підстави для відмови у видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду

Господарський суд відмовляє у видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, якщо:

- 1) на день прийняття рішення за заявою про видачу виконавчого документа рішення третейського суду скасовано судом;
- 2) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону;
- 3) пропущено встановлений строк для звернення за видачею виконавчого документа, а причини його пропуску не визнані господарським судом поважними;
- 4) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди;
- 5) третейська угода визнана недійсною;
- 6) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону;
- 7) рішення третейського суду містить способи захисту прав та охоронюваних інтересів, не передбачені законом;
- 8) постійно діючий третейський суд не надав на вимогу господарського суду відповідну справу;
- 9) третейський суд вирішив питання про права і обов'язки осіб, які не брали участь у справі.

Стаття 122¹¹. Ухвала господарського суду про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду або про відмову у його видачі

За результатами розгляду заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду господарський суд виносить (постановляє) ухвалу про видачу виконавчого документа або про відмову у видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду за правилами, передбаченими цим Кодексом для прийняття (ухвалення) рішення.

В ухвалі господарського суду мають бути також зазначені:

- 1) найменування і склад третейського суду, який прийняв рішення;
- 2) прізвища, ім'я та по батькові (найменування) сторін третейського спору;
- 3) дані про рішення третейського суду, за яким заявник просить видати виконавчий документ;
- 4) вказівка про видачу виконавчого документа або про відмову у його видачі.

Ухвала господарського суду про відмову у видачі виконавчого документа може бути оскаржена сторонами в апеляційному порядку протягом п'ятнадцяти днів з дня її винесення господарським судом.

Після набрання законної сили ухвалою про відмову у видачі виконавчого документа спір між сторонами може бути вирішений господарським судом у загальному порядку.

Ухвала господарського суду про відмову у видачі виконавчого документа, якщо вона не була оскаржена в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на апеляційне оскарження.

У разі подання апеляційної скарги ухвала господарського суду набирає законної сили після розгляду справи господарським судом апеляційної інстанції.

Ухвала про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду направляється сторонам протягом п'яти днів з дня її прийняття.

Сторона, на користь якої виданий виконавчий документ, одержує його безпосередньо у господарському суді.

Після розгляду господарським судом заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду справа підлягає поверненню до постійно діючого третейського суду.

Розділ XV ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(Доповнено розділом XV згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2539-III;
із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 18.11.2003 р. N 1255-IV,
від 24.06.2004 р. N 1892-IV;
у редакції Закону України
від 21.01.2010 р. N 1837-VI)

Стаття 123. Процесуальні права і обов'язки іноземних суб'єктів господарювання

Іноземні суб'єкти господарювання мають такі самі процесуальні права і обов'язки, що і суб'єкти господарювання України, крім винятків, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 124. Підсудність судам справ за участю іноземних суб'єктів господарювання

Підсудність справ за участю іноземних суб'єктів господарювання визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 125. Звернення господарських судів із судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави

У разі якщо в процесі розгляду справи господарському суду необхідно вручити документи, отримати докази, провести окремі процесуальні дії на території іншої держави, господарський суд може звернутися з відповідним судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави (далі - іноземний суд) у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Судове доручення надсилається у порядку, встановленому цим Кодексом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено - Міністерству юстиції України, яке надсилає доручення Міністерству закордонних справ України для передачі дипломатичними каналами.

Стаття 126. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги

Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги повинні відповідати вимогам міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо його не укладено, - вимогам частин другої - четвертої цієї статті.

У судовому дорученні про надання правової допомоги зазначається:

- 1) назва суду, що розглядає справу;
- 2) за наявності міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, учасниками якого є Україна і держава, до якої звернено доручення, - посилання на його положення;
- 3) найменування справи, що розглядається;
- 4) прізвище, ім'я, по батькові та рік народження фізичної особи або найменування юридичної особи, відомості про їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження та інші дані, необхідні для виконання доручення;
- 5) процесуальне становище осіб, стосовно яких необхідно вчинити процесуальні дії;
- 6) чіткий перелік процесуальних дій, що належить вчинити;
- 7) інші дані, якщо це передбачено відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або цього вимагає іноземний суд, який виконуватиме доручення.

Судове доручення про надання правової допомоги оформлюється українською мовою. До судового доручення додається засвідчений переклад офіційною мовою відповідної держави, якщо інше не встановлено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Судове доручення про надання правової допомоги, процесуальні та інші документи, що додано до нього, засвідчуються підписом судді, який складає доручення, та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 127. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів

Суди України виконують доручення іноземних судів щодо надання правової допомоги - вручення викликів до суду чи інших документів, допит сторін чи свідків, проведення експертизи чи огляду на місці, вчинення інших процесуальних дій, передані їм у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо його не укладено, - дипломатичними каналами.

Судове доручення не приймається до виконання, якщо воно:

- 1) може призвести до порушення суверенітету України або створити загрозу її національній безпеці;
- 2) не належить до юрисдикції цього суду;
- 3) суперечить закону або міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Виконання судового доручення здійснюється відповідно до цього Кодексу. На прохання іноземного суду процесуальні дії можуть вчинятися під час виконання судового доручення із застосуванням права іншої держави, якщо таке застосування не суперечить законам України.

У разі надходження від іноземного суду прохання щодо особистої присутності його уповноважених представників чи учасників судового розгляду під час виконання судового доручення суд України, який його виконує, вирішує питання про надання згоди на таку участь.

Виконання судового доручення підтверджується протоколом судового засідання, іншими документами, складеними чи отриманими в ході виконання доручення, які засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

У разі неможливості виконання судового доручення суд України у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено, - дипломатичними каналами, повертає це доручення іноземного суду без виконання із зазначенням причин та подає відповідні документи, що це підтверджують.

Стаття 128. Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів

Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів виконується у судовому засіданні або уповноваженим працівником суду за місцем проживання (перебування, місцем роботи) фізичної особи чи місцезнаходженням юридичної особи.

Виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вручаються особисто фізичній особі чи її представникові або представникові юридичної особи під розписку.

У виклику до суду, який направляється з метою виконання доручення іноземного суду про вручення документів, згідно із частинами п'ятою і шостою цієї статті, зазначається

інформація про наслідки відмови від отримання документів та неявки до суду для отримання документів.

У разі якщо особа, якій необхідно вручити виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, перебуває під вартою або відбуває такий вид покарання як довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, обмеження волі, арешт, суд надсилає документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, до адміністрації місця тримання особи, яка здійснює їх вручення під розписку та негайно надсилає розписку і письмові пояснення цієї особи до суду.

У разі відмови особи отримати виклик до суду чи інші документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, суддя, уповноважений працівник суду, представник адміністрації місця тримання особи робить відповідну позначку на документах, що підлягають врученню. У такому разі документи, що підлягають врученню за дорученням іноземного суду, вважаються врученими.

У разі повторної неявки до суду без поважних причин особи, яку належним чином повідомлено про день, час та місце судового засідання, якій мають бути вручені виклик до суду чи інші документи за дорученням іноземного суду, такі документи вважаються врученими.

Доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів вважається виконаним у день, коли особа або її представник отримали такі документи чи відмовилися від їх отримання або якщо така особа чи її представник, яких належним чином повідомлено про день, час та місце судового засідання, на якому має бути вручено виклик до суду чи інші документи, без поважних причин не з'явилися до суду - у день такого судового засідання.

Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів підтверджується протоколом судового засідання, у якому зазначаються заяви чи повідомлення, зроблені особами у зв'язку з отриманням документів, а також підтвердженням про повідомлення особи про необхідність явки до суду для отримання документів та іншими документами, складеними чи отриманими в ході виконання доручення, які засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 129. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України

Судове доручення про вручення документів громадянину України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного представництва чи консульської установи України у відповідній державі. Такі документи особа отримує добровільно. Вручення документа здійснюється під розписку із зазначенням дати вручення, підписується посадовою особою та скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України.

Доручення суду про виконання певних процесуальних дій стосовно громадянина України, який проживає на території іноземної держави, може бути виконано працівниками дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. У разі вчинення певних процесуальних дій складається протокол, що підписується особою, стосовно якої вчинено процесуальні дії, та особою, яка вчинила

процесуальні дії, і скріплюється печаткою відповідної закордонної дипломатичної установи України. У протоколі зазначаються день, час і місце виконання доручення.

Під час виконання судового доручення застосовується процесуальний закон України. Для виконання доручення не можуть застосовуватися примусові заходи.

**Голова Верховної Ради
України**

Л. КРАВЧУК

**м. Київ
6 листопада 1991 року
N 1798-ХІІ**